

Bryssel, 4. toukokuuta 2026
(OR. en)

8828/26

ENER 215
FISC 160
ECOFIN 563
COMPET 518
ENV 445
IND 303

SAATE

Lähtettäjä:	Euroopan komission pääsihteeri, allekirjoittajana johtaja Martine DEPREZ
Saapunut:	30. huhtikuuta 2026
Vastaanottaja:	Thérèse BLANCHET, Euroopan unionin neuvoston pääsihteeri
Kom:n asiak. nro:	COM(2026) 850 final
Asia:	KOMISSION KERTOMUS NEUVOSTOLLE JA EUROOPAN PARLAMENTILLE markkinapohjaisista sähkön toimitushinnoista, vähittäismarkkinoiden tehokkaasta kilpailusta ja joustavuudesta maksettavan korvauksen edistämisestä vähittäissopimuksissa

Valtuuskunnille toimitetaan oheisena asiakirja COM(2026) 850 final.

Liite: COM(2026) 850 final

Bryssel 30.4.2026
COM(2026) 850 final

KOMISSION KERTOMUS NEUVOSTOLLE JA EUROOPAN PARLAMENTILLE

**markkinapohjaisista sähkön toimitushinnoista, vähittäismarkkinoiden tehokkaasta
kilpailusta ja joustavuudesta maksettavan korvauksen edistämisestä
vähittäissopimuksissa**

JOHDANTO

Sähkön sisämarkkinoita koskevista yhteisistä säännöistä 5 päivänä kesäkuuta 2019 annetun Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivin (EU) 2019/944¹, jäljempänä 'direktiivi (EU) 2019/944' tai 'sähködirektiivi', 5 artiklan 10 kohdassa edellytetään, että komissio antaa kertomuksen markkinapohjaisia toimitushintoja ja sähkötoimitusten hinnoitteluun sovellettavia julkisia toimia koskevien 5 artiklan säännösten täytäntöönpanosta.

Koska komissio on sitoutunut edistämään energian kohtuuhintaisuutta ja mahdollistamaan joustavan osallistumisen sähkömarkkinoille, se pyrkii kohtuuhintaista energiaa koskevan toimintasuunnitelman² mukaisesti edistämään korvausten³ käyttöä yhtenä keinona varmistaa kohtuuhintaisempi energia, sillä niiden avulla voidaan muun muassa alentaa sähkön toimituskustannuksia.

Muihin kohtuuhintaista energiaa koskevan toimintasuunnitelman osiin tiiviisti liittyviä näkökohtia ovat kilpailuun perustuvat vähittäismarkkinat ja kysyntäpuolen joustavuus, jotka liittyvät erityisesti komission laatimiin sähköistämisen- ja digitalisaatiostrategioihin⁴. Näissä strategioissa painotetaan myös sitä, että ne pannaan täytäntöön kuluttajaystävällisellä tavalla.

Tämän kertomuksen ensimmäisessä luvussa keskitytään direktiivin (EU) 2019/944 5 artiklan mukaisesti markkinapohjaisiin vähittäishintoihin, jotka ovat keskeisessä roolissa tehokkaan kilpailun aikaansaamiseksi toimittajien välillä sekä kuluttajille suunnattujen tarjousten parantamiseksi markkinoilla. Luvussa esitetään myös käytäntöjä, joiden tarkoituksena on auttaa jäsenvaltioita 5 artiklan täytäntöönpanossa. Joustavien sopimusten tarjoamisen kannalta tärkeitä ovat myös markkinapohjaiset hinnat. Jäsenvaltioissa, joissa on edelleen käytössä hinnoitteluun sovellettavia toimia, näiden toimien lakkauttaminen on toteutettava harkiten, jotta turvataan kohtuuhintaisuus samalla kun mahdollistetaan selkeät hintasignaalit, jotka muodostavat perustan joustaville vähittäissopimuksille.

Kysyntäpuolen joustavuus⁵, joka voidaan toteuttaa monin eri tavoin, on keskeisessä roolissa markkinoiden yhtensovittamisessa kuluttajien tarpeiden kanssa sekä kohtuuhintaisuuden, säästöjen ja järjestelmän tehokkuuden saavuttamisessa. Joustavuus tuottaa arvoa sekä suoraan osallistuville kuluttajille alhaisempien hintojen ja järkevämmän energiankulutuksen kautta että laajemmin koko järjestelmän kannalta vähentämällä kustannuksia ja parantamalla tehokkuutta. Kaiken lähtökohdana on kuitenkin oltava, että joustavuus palvelee kuluttajia, ei kuormita heitä, ja että vähittäismarkkinatarjouksia ja järjestelmässä tarjottavia kannustimia suunniteltaessa varmistetaan, että ne ovat selkeitä, oikeudenmukaisia ja osallistavia. Jotta kysyntäpuolen joustavuuden edut toteutuvat käytännössä, sitä olisi edistettävä aktiivisesti siellä, missä se tuottaa selkeitä hyötyjä. Tällä tarkoitetaan erityisesti loppukäyttäjää, joilla on tarvittavat valmiudet ja motivaatio osallistua vähittäismarkkinoille, mutta myös koko energijärjestelmää.

¹ Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivi (EU) 2019/944, annettu 5 päivänä kesäkuuta 2019, sähkön sisämarkkinoita koskevista yhteisistä säännöistä ja direktiivin 2012/27/EU muuttamisesta (uudelleenlaadittu) (ETA:n kannalta merkityksellinen teksti) (EUVL L 158, 14.6.2019, s. 125, ELI: <http://data.europa.eu/eli/dir/2019/944/oj>). Jäsenvaltioiden oli määrä saattaa direktiivi osaksi kansallista lainsäädäntöään viimeistään 31. joulukuuta 2020.

² *Kohtuuhintaista energiaa koskeva toimintasuunnitelma – Energiaunionimme todellisen arvon hyödyntäminen kohtuuhintaisen, tehokkaan ja puhtaan energian varmistamiseksi kaikille eurooppalaisille*, COM(2025) 79 final.

³ Tässä asiakirjassa sähkön vähittäistoimitussopimuksilla tarkoitetaan pääasiassa energiantoimittajien ja sellaisten asiakkaiden välisiä sopimuksia, joilla ei ole suoraa pääsyä tukkumarkkinoille. Tällaisia asiakkaita ovat muun muassa kotitaloudet ja yritykset (esimerkiksi pienet ja keskisuuret yritykset ja mikroyritykset).

⁴ Kuten kohtuuhintaista energiaa koskevassa toimintasuunnitelmassa ilmoitettiin, komissio aikoo esittää sähköistämistä koskevan toimintasuunnitelman sekä energia-alan digitalisaatiota ja tekoälyä koskevan strategisen etenemissuunnitelman.

⁵ Joustavuus määritellään asetuksen (EU) 2019/943 2 artiklan 79 alakohdassa sähköjärjestelmän kyyvyksi mukautua tuotanto- ja kulutusmallien vaihteluun ja verkon saatavuuteen asiaankuuluvilla markkina-aikaväleillä.

Tämän kertomuksen toisessa luvussa keskitytään joustavuuden tarjoamiseen vähittäissopimuksilla⁶, mikä mahdollistaa sen, että kuluttajat voivat mukauttaa sähkökäyttöään hintasignaalien perusteella. Joustavuuden tarjoamisen tarkoituksena on lisätä kuluttajien osallistumista kannustamalla heitä mukauttamaan energiankulutustaan tarjonnan ja kysynnän dynamiikan pohjalta, samalla kun turvataan kohtuuhintaisuus ja suojellaan heikossa asemassa olevia kuluttajia.

1. MARKKINAPOHJAISET TOIMITUSHINNAT

Direktiivin (EU) 2019/944 5 artiklan 1 kohdassa säädetään, että toimittajilla on vapaus määrittää hinta, jolla ne toimittavat sähköä asiakkaille. Myös asiakkailta on oikeus valita toimittajansa. Yhdessä nämä kaksi oikeutta muodostavat sähködirektiivin keskeisen osan, jolla varmistetaan kaikille toimittajille reilu kilpailu ja avoin pääsy markkinoille.

Sähködirektiivin 5 artiklan on tarkoitus antaa kuluttajille mahdollisuus saada kaikki hyöty irti vapautetuista sähkön sisämarkkinoista, jotka kannustavat sähkötoimittajia kilpailemaan sekä hinnoilla että muilla tekijöillä, houkuttelevat uusia tulokkaita markkinoille ja viime kädessä lisäävät kuluttajien valinnanvaraa ja tyytyväisyyttä. Vapautetut energiamarkkinat auttavat myös varmistamaan, että kuluttajat voivat hyödyntää kaikkia etuja, joita joustavuuden ja uusiutuviin energialähteisiin tehtävien investointien lisääminen tuovat, samalla kun he edistävät verkon vakautta kulutusjoustopuolelta. Sähködirektiiviin sisältyy 5 artiklan lisäksi myös muita toimenpiteitä kilpailun helpottamiseksi ja kuluttajien valinnanvaran parantamiseksi. Niitä ovat esimerkiksi hintavertailuvälineet, täsmälliset laskutustiedot, älymittarit ja tuomioistuinten ulkopuoliseen riitojenratkaisumenettelyyn liittyvät oikeudet.

Direktiivin 5 artikla sallii myös – tiukoin edellytyksin – jäsenvaltioiden puuttumisen sähkön hinnoitteluun energiaköyhien ja heikossa asemassa olevien asiakkaiden suojelemiseksi tai kaikkien kotitalouksien ja mikroyritysten hyväksi, jos se on tarpeen osana siirtymää tehokkaaseen kilpailuun. Hinnoitteluun puuttuminen (eli säänneltyjen hintojen käyttö) tarkoittaa sitä, että vähintään yhden vähittäismyyjän oikeutta määrittää vapaasti hinta, jolla se myy sähköä, rajoitetaan vähintään yhden sen tarjoaman sopimuksen osalta.⁷ Säännellyt hinnat voivat olla tehokas tapa vakauttaa loppukuluttajien maksamaa energian hintaa. Samalla ne voivat kuitenkin estää hintasignaalin välittymisen kuluttajille, vähentää kannustimia parantaa energiatehokkuutta ja heikentää kilpailua, mikä on pitkällä aikavälillä kuluttajille vahingollista.

Tässä kertomuksessa arvioidaan vähittäismarkkinoiden hinnoittelumekanismeja eri jäsenvaltioissa sähködirektiivin voimaantulon eli heinäkuun 2019 jälkeen. Kertomus on laadittu jäsenvaltioiden 5 artiklan 9 kohdan nojalla toimittamien kertomusten⁸ sekä Euroopan unionin energia-alan sääntelyviranomaisten yhteistyöviraston (ACER) analyysin ja tietojen, Eurostatin tietojen ja asiakirjatutkimuksen pohjalta.

Covid-19-pandemiaa ja Venäjän Ukrainassa vuonna 2022 aloittamaa perusteetonta hyökkäystä seuranneesta viime vuosien energiakriisistä huolimatta nähtävissä on merkkejä kilpailuedellytysten paranemisesta unionissa, erityisesti niissä jäsenvaltioissa, joissa ei säännellä hintoja. Kilpailun suhteen on kuitenkin edelleen paljon parantamisen varaa.

⁶ Tällaista kulutusjoustopuolelta kutsutaan yleensä hintaperusteiseksi kulutusjoustopuoleksi, koska kuluttajat reagoivat sähkön vähittäishintojen muutoksiin ja siirtävät kulutustaan kohti ajanjaksoja, jolloin sähkö on halvempaa.

⁷ Kertaluonteiset maksut kotitalouksille, arvostelut, arvonnalis- ja valmisteverojen alentaminen ja muut vastaavat toimet, joilla ei rajoiteta sähkötoimittajien mahdollisuutta määrittää hinnat vapaasti, eivät kuulu sähködirektiivin 5 artiklan soveltamisalaan. Sähködirektiivissä ei sallita tukku- ja vähittäismarkkinoihin kohdistuvia toimia.

⁸ Sähködirektiivin 5 artiklan 9 kohdassa edellytetään, että jäsenvaltiot laativat kertomukset direktiivin 5 artiklan täytäntöönpanosta alueellaan.

Jäsenvaltioiden on tarpeen laatia etenemissuunnitelma, jossa hahmotellaan polku kohti tehokasta kilpailua ja jolla lisätään joustavuutta vähittäismarkkinoilla.

Laatikko 1. Hinnoitteluun sovellettavat julkiset toimet energiakriisin aikana

Energiakriisi nosti vähittäishintoja merkittävästi vuonna 2022, ja hinnat pysyivät korkeina myös suurimman osan vuosista 2023 ja 2024.

Komissio antoi ohjeita sähködirektiivin 5 artiklan soveltamisesta kriisin aikana osana REPowerEU-tiedonantoa⁹ (COM(2022) 108 final). Tiedonantoa seurasi korkeisiin energianhintoihin liittyvistä hätätoimenpiteistä annettu neuvoston asetus (EU) 2022/1854, jolla lisättiin tilapäisesti jäsenvaltioiden käytettävissä olevia vaihtoehtoja puuttua sähkön hinnoitteluun.¹⁰

Jäsenvaltiot toteuttivat kriisin aikana toimia muun muassa puuttamalla vähittäishintoihin, alentamalla arvonlisäveroa sekä myöntämällä kotitalouksille sähkövähennyksiä tai arvoseteleitä sähkön hankintaa varten. Yleisesti ottaen kriisin myötä asiakkaat siirtyivät monissa jäsenvaltioissa sähkösopimuksiin, joissa sähkön hinta on säännelty tai rajoitettu tai jotka tarjoavat muunlaista suojaa. Suurin osa toimenpiteistä on sittemmin lakkautettu, mutta osa niistä oli käytössä aina vuoteen 2025 asti.

Sähködirektiivin tarkistuksen myötä otettiin käyttöön 66 a artikla, jonka nojalla neuvosto voi julistaa alueellisen tai unionin laajuisen sähkön hintakriisin, jolloin jäsenvaltiot voivat tilapäisesti määrätä asettamaan hinnat kustannuksia alhaisemmiksi ja myöntää tukea pk-yrityksille. Tähän sovelletaan kuitenkin tiukkoja edellytyksiä, jotta turvataan kilpailu ja varmistetaan energiatehokkuus ja kannustimet kysynnän vähentämiseen.

1.1 Jäsenvaltioiden toimittamat kertomukset 5 artiklan säännösten täytäntöönpanosta

Jäsenvaltiot ovat raportoineet¹¹ 5 artiklan täytäntöönpanosta seuraavasti (suurin osa kertomuksista toimitettiin 31. maaliskuuta 2025 mennessä, eli ne kuvastavat tilannetta kyseisenä ajankohtana):

- Seuraavat 14 jäsenvaltiota ilmoittivat kertomuksissaan, etteivät ne ole toteuttaneet hinnoitteluun sovellettavia toimia: Itävalta, Tšekki, Saksa, Tanska, Viro, Kreikka, Suomi, Kroatia, Irlanti, Luxemburg, Latvia, Alankomaat, Ruotsi ja Slovenia.
- Kolme jäsenvaltiota (Belgia, Italia ja Portugali) ilmoitti toteuttaneensa toimia vain energiaköyhien ja heikossa asemassa olevien kotitalouksien osalta.
- Seuraavat kuusi jäsenvaltiota ilmoittivat toteuttaneensa hinnoitteluun sovellettavia toimia kaikkien kotitalouksien ja/tai mikroyritysten osalta siirtyessään kohti täysin kilpailuun perustuvia markkinoita: Bulgaria, Espanja, Ranska, Unkari, Liettua ja Slovakia.
- Kolme jäsenvaltiota ilmoitti toteuttaneensa hinnoitteluun sovellettavia toimia, jotka olivat voimassa vuoteen 2025: Puola (toimet voimassa syyskuuhun 2025), Portugali (joulukuuhun 2025) ja Romania (heinäkuuhun 2025).

⁹ [REPowerEU: Kohtuuhintaisempaa, varmempaa ja kestävämpää energiaa koskevat yhteiset eurooppalaiset toimet \(COM\(2022\) 108 final\)](#).

¹⁰ [Komission Euroopan parlamentille ja neuvostolle antamassa kertomuksessa korkeisiin energianhintoihin liittyvien hätätoimenpiteiden uudelleentarkastelusta neuvoston asetuksen \(EU\) 2022/1854 mukaisesti \(EU:n julkaisuautoimisto\)](#) esitetään yleiskatsaus asetuksen täytäntöönpanosta.

¹¹ Komissio julkaisi vuonna 2024 mallipohjan helpottaakseen tämän vaatimuksen täyttämistä.

- Kaksi jäsenvaltiota (Kypros ja Malta) ilmoittivat soveltavansa 5 artiklaa koskevia poikkeuksia¹², minkä vuoksi niiden ei ollut tarpeen laatia kertomusta.

Sähkődirektiivin 5 artiklan 8 kohdan mukaan jäsenvaltioiden on ilmoitettava päätöksistään säännellä vähittäishintoja komissiolle kuukauden kuluessa niiden hyväksymisestä. Tämä velvoite koskee myös kaikkia voimassa oleviin järjestelmiin tehtäviä merkittäviä muutoksia (esimerkiksi tuen laajentamista uusiin edunsaajiin). Tätä velvoitetta on noudatettava järjestelmällisesti.

1.2 Hinnoitteluun sovellettavat toimet, joilla tuetaan heikossa asemassa olevia ja energiaköyhiä kuluttajia

Sähkődirektiivin 5 artiklan 2 kohdassa säädetään, että jäsenvaltioiden olisi varmistettava energiaköyhien ja heikossa asemassa olevien asiakkaiden suojeleminen ensisijaisesti sosiaalipolitiikalla tai muilla keinoin kuin puuttamalla sähkötoimitusten hinnoitteluun. Tällaisia keinoja esitetään esimerkiksi energiaköyhyydestä annetussa komission suosituksessa (EU) 2023/2407¹³, jossa keskitytään rakenteellisiin ratkaisuihin energiaköyhyyden vähentämiseksi.

Sähkődirektiivin 5 artiklan 3 kohdassa jäsenvaltioiden sallitaan kuitenkin toteuttaa hinnoitteluun sovellettavia julkisia toimia. Tällaisten toimien on oltava osa laajempaa toimintakehystä, jonka tarkoituksena on tukea heikossa asemassa olevia ja energiaköyhiä henkilöitä jäsenvaltioiden kansallisten energia- ja ilmastosuunnitelmien yhteydessä.¹⁴

Sähkődirektiivin 5 artiklan 4 kohdassa edellytetään, että heikossa asemassa olevien kotitalouksien suojelemiseksi toteutettavat sähkön hinnoitteluun sovellettavat julkiset toimet ovat yleisen taloudellisen edun mukaisia, avoimia, syrjimättömiä, ajallisesti rajoitettuja ja oikeasuhteisia. Lisäksi edellytetään, että tällaisten toimien avulla turvataan se, että sähkötoimittajat voivat tarjota palvelujaan tasapuolisesti, eivätkä ne myöskään saa aiheuttaa markkinaosapuolille syrjivästi lisäkustannuksia.

Belgia, Italia ja Portugali ovat ilmoittaneet toteuttaneensa (sosiaalisten tariffien muodossa) hinnoitteluun sovellettavia toimia, jotka koskevat vain heikossa asemassa olevia ja energiaköyhiä kotitalouksia. Nämä toimet ovat osa kyseisten maiden laajempia strategioita, joilla pyritään puuttamaan energiaköyhyyteen. Lisäksi Espanja on ottanut käyttöön niin kutsutun bono social -mekanismin, jota myös voidaan pitää sähkődirektiivin 5 artiklan 3 kohdan mukaisena toimenpiteenä.

Belgiassa hinnoitteluun sovellettavan toimen piiriin kuuluvien kotitalouksien osuus markkinoista on 9,9 prosenttia¹⁵, kun taas Italiassa tukikelpoisusedellytykset ovat löyhemmät¹⁶ ja heikossa asemassa olevien asiakkaiden suojelemiseksi toteutettava hinnoitteluun sovellettava toimi (*Esercenti maggior tutela per clienti vulnerabili*) kattaa

¹² Sähkődirektiivin 66 artiklan 4 kohta (Kypros; maa aikoo jatkaa poikkeuksen soveltamista) ja 66 artiklan 5 kohta (Malta).

¹³ Komission suositus (EU) 2023/2407, annettu 20 päivänä lokakuuta 2023, energiaköyhyydestä: https://eur-lex.europa.eu/legal-content/FI/TXT/?uri=OJ:L_202302407.

¹⁴ Sähkődirektiivin 5 artiklan 5 kohdassa viitataan energiaunionin ja ilmastotoimien hallinnosta annetun asetuksen (EU) 2018/1999 3 artiklan 3 kohdan d alakohtaan ja 24 artiklaan, joissa edellytetään, että jäsenvaltiot hahmottelevat yhdennetyissä kansallisissa energia- ja ilmastosuunnitelmissaan politiikat ja toimenpiteet energiaköyhyyteen puuttumiseksi, mukaan lukien sosiaalipolitiikan toimenpiteet ja muut asiaa koskevat kansalliset ohjelmat.

¹⁵ CEER/ACER, 2023. Vertailun vuoksi todetaan, että Belgiassa energiaköyhien kotitalouksien osuus oli vuonna 2023 noin 6 prosenttia.

¹⁶ Tukeen ovat oikeutettuja 75 vuotta täyttäneet, kuluttajat, jotka ovat taloudellisen tilanteensa tai terveydentilansa (sähkökäyttöistä terveydenhuollon laitetta käyttävät kuluttajat) perusteella oikeutettuja sosiaalisin perustein maksettavaan tukeen, vammaiset henkilöt, henkilöt, jotka katastrofin seurauksena asuvat tilapäismajoituksessa, sekä pienten yhteenliittämättömien saarten asukkaat.

35 prosenttia kotitalouksista. Portugalissa sosiaalinen tariffi¹⁷ on määritelty Portugalin energiaköyhyyden torjumista koskevassa vuosien 2023–2050 pitkän aikavälin strategiassa (*Estratégia Nacional de Longo Prazo para o Combate à Pobreza Energética*) sosiaalipoliittiseksi toimenpiteeksi, joka vuonna 2022 kattoi 13 prosenttia sähkönkuluttajista.¹⁸

Jäsenvaltioita kannustetaan toteuttamaan energiaköyhien kotitalouksien suojelemiseksi mieluummin rakenteellisia toimenpiteitä (kuten energiaperusparannuksia) kuin toimeentulotuen, sosiaalihuolto-ohjelmien ja tilapäisten rahallisten avustusten kaltaisia toimenpiteitä, joilla pyritään varmistamaan sähkön kohtuuhintaisuus kotitalouksille. Sosiaalista hinnoittelua voidaan käyttää välittömien seurausten lieventämiseksi osana laajempaa ja hyvin kohdennettua toimenpidekokonaisuutta.

1.3 Hinnoitteluun sovellettavat toimet kaikkien kotitalouksien ja mikroyritysten tukemiseksi siirtymäkauden aikana tehokkaaseen kilpailuun siirryttäessä

Sähkődirektiivin 5 artiklan 6 kohdan mukaan jäsenvaltiot voivat säännellä sähkön hintoja väliaikaisesti siirryttäessä täysin tehokkaaseen kilpailuun. Säännös sallii toimien toteuttamisen rajattuna ajanjaksona, jona kilpailun edut eivät toteutuisi täysin.

Tehokkaaseen kilpailuun johtavalla siirtymäkaudella sallittujen hinnoittelun sovellettavien toimien edellytykset, jotka vahvistetaan 5 artiklan 7 kohdassa, ovat kumulatiivisia 5 artiklan 4 kohdassa lueteltujen edellytysten kanssa, ja niiden yleisenä tavoitteena on luoda vankka oikeudellinen ja taloudellinen kehys markkinoiden vääristymisen estämiseksi. Edellytyksenä tällaisille toimille ovat muun muassa edistymisen arviointi, toimittajien syrjimätön kohtelu sekä se, että hinta vahvistetaan kustannukset ylittävälle tasolle, edunsaajille tiedotetaan muista kilpailuun perustuvista tarjouksista ja ristisubventiot niiden asiakkaiden, joiden sähköntoimitusten hinnat määräytyvät vapailla markkinoilla, ja niiden asiakkaiden, joiden sähköntoimitusten hintoja säännellään, välillä estetään. Jotkin jäsenvaltiot ovat onnistuneet yhdistämään hintasääntelyn ja markkinoiden asteittaisen vapauttamisen, kun taas toiset ovat vasta siirtymävaiheen alussa. Markkinadynamiikka paljastaa tältä osin merkittäviä eroja: esimerkiksi Portugalissa 18 prosenttia, Liettuassa 27,3 prosenttia, Espanjassa 29 prosenttia, Ranskassa 57 prosenttia ja Puolassa 63 prosenttia kotitalouksista turvautuu edelleen säänneltyihin tariffeihin.¹⁹ Nämä jäsenvaltiot ovat ilmoittaneet, että ne ovat toteuttaneet toimenpiteitä kilpailun lisäämiseksi ja seuraavat edistymistä pyrkiessään täyttämään 5 artiklan 7 kohdan a alakohdan vaatimukset. Kaikki niistä eivät kuitenkaan ole asettaneet selkeitä määräaikoja järjestelmiensä tarkistamiselle.

On myös useita jäsenvaltioita (esimerkiksi Unkari, Slovakia ja Bulgaria²⁰), joissa lähes kaikilla kotitalousasiakkailta on käytössään säännelty tariffi. Lisäksi joissakin jäsenvaltioissa toimenpiteet kattavat edelleen pienet ja keskisuuret yritykset (pk-yritykset). Tällaiset toimenpiteet olivat asetuksen (EU) 2022/1854 nojalla sallittuja energiakriisin aikana, mutta ne ovat ristiriidassa sähkődirektiivin kanssa.

Sähkődirektiivin 5 artiklan 7 kohdan a alakohdassa edellytetään, että hinnoitteluun sovellettaviin julkisiin toimiin liitetään ”toimenpiteitä tehokkaan kilpailun saavuttamiseksi ja menetelmä näiden toimenpiteiden edistymisen arvioimiseksi”. Jäsenvaltiot voivat tämän velvoitteen täyttämiseksi laatia etenemissuunnitelman, jonka rungoksi ne määrittävät

¹⁷ Sosiaalinen tariffi ei kuulu 5 artiklan 3 kohdan soveltamisalaan, koska heikossa asemassa olevat kuluttajat voivat valita sähköntoimittajansa ja alennusta sovelletaan verkkotariffiin eli sähköntoimittajilla säilyy vapaus asettaa itse hintansa.

¹⁸ Direção-Geral de Energia e Geologia. *Estratégia Nacional de Longo Prazo para o Combate à Pobreza Energética (RCM 11/2024, 8. tammikuuta 2024)*. 2024. <https://www.dgeg.gov.pt/media/rgicnggr/rcm-11-2024-08-01-2024-estrat%C3%A9gia-nacional-de-longo-prazo-para-o-combate-%C3%A0-pobreza-energ%C3%A9tica.pdf>.

¹⁹ ACERin markkinoiden seurantaraportti 2025.

²⁰ ACERin markkinoiden seurantaraportti 2024, s. 23.

toimenpiteitä, mukaan lukien määritellyt välitavoitteet, ja arviointimenetelmän indikaattoreineen. Tällaiseen etenemissuunnitelmaan olisi sisällyttävä toimenpiteitä, joilla vähennetään hinnoittelumekanismien vääristymiä, lisätään markkinasignaalien avoimuutta ja varmistetaan reilu kilpailu toimittajien välillä – 5 artiklan 7 kohdassa vahvistettujen laajempien edellytysten mukaisesti.

Sitomalla toimitushinnat markkinadynamiikkaan jäsenvaltiot voivat edistää investointeja uusiutuvaan energiaan, parantaa verkon vakautta ja tukea kuluttajien sähkökustannusten pitkän aikavälin ennustettavuutta. Etenemissuunnitelmaan olisi sisällytettävä myös **sidosryhmien**, kuten energiantuottajien, kuluttajien ja sääntelyviranomaisten, **kuuleminen**, jotta voidaan ottaa huomioon kohtuuhintaisuuteen ja markkinoiden epävakauteen liittyvät kysymykset. Sen lisäksi, että jäsenneilyllä lähestymistavalla voidaan vauhdittaa uusiutuvien energialähteiden integrointia järjestelmään, sen avulla myös varmistetaan, että jäsenvaltiot selviytyvät ulkoisista sokeista, kuten geopolittisistä häiriöistä tai äkillisistä muutoksista energian kysynnässä.

Useat jäsenvaltiot ovat onnistuneesti edistäneet siirtymistä tehokkaaseen kilpailuun energian vähittäismarkkinoilla turvaten samalla kuluttajien edut. Esimerkiksi Irlanti toteutti markkinoiden avaamisen asteittain vuosina 2000 ja 2011 edistäen samaan aikaan tukumarkkinoiden vapauttamista. Liettua on edennyt pitkälle vähittäismarkkinoiden avaamisessa kilpailulle ja osoittanut häiriönsietokykyä energiakriisistä huolimatta. Kolme muuta jäsenvaltiota on toimittamiensa tietojen mukaan ilmoittanut vähittäishinnoitteluun sovellettavien toimien asteittaisesta lakkauttamisesta: Romaniassa kyseiset toimet on määrä lakkauttaa heinäkuussa 2025, Puolassa syyskuussa 2025 ja Portugalissa joulukuussa 2025. Nämä esimerkit osoittavat, miten markkinadynamiikka voidaan tasapainottaa kuluttajansuojan kanssa asteittaisilla ja kohdennetuilla strategioilla.

Sähködirektiivin 5 artiklan 4 kohdan c ja d alakohdan ja 5 artiklan 7 kohdan b alakohdan säännöksissä edellytetään, että toimilla ei perusteettomasti suosita eikä aseteta tiettyjä edunsaajia tai toimittajia epäedulliseen asemaan. Kaikkien sähköalan yritysten on voitava tarjota asiakkaille palvelujaan tasapuolisesti, ja toimista aiheutuvan taloudellisen rasituksen on jakauduttava oikeudenmukaisesti.²¹ Näillä säännöksillä varmistetaan tasapuoliset toimintaedellytykset ja ehkäistään markkinoiden pirstoutumista, mikä on olennaisen tärkeää markkinoilla, joilla on perinteisesti ollut yksi määrävissä asemassa oleva toimittaja. Säännellyt hinnat eivät saisi antaa kohtuutonta etua tietyille toimittajille sitä kautta, että säänneltyjä hintoja hyödynnetään tuotemerkin markkinoinnissa tai säänneltyjä hintoja koskevaa kehystä käytetään kyseisen toimittajan muiden, markkinahintaisten sopimusten myynnin edistämiseksi.

Mukauttamalla toimitushinnat markkinaolosuhteisiin jäsenvaltiot voivat varmistaa selkeämpien hintasignaalien välittymisen kuluttajille, samalla kun ne tukevat investointeja uusiutuviin energialähteisiin, vahvistavat verkkoa ja parantavat kotitalouksien sähkökustannusten pitkän aikavälin ennustettavuutta. Näistä syistä hinnoitteluun sovellettavia toimia toteuttavien jäsenvaltioiden yleisenä tavoitteena olisi oltava laatia selkeä ja aikataulutettu etenemissuunnitelma, jonka avulla ne voivat siirtyä kohti markkinapohjaisia toimitushintoja ja joka on yhdenmukainen EU:n uudistettujen sähkömarkkinoiden periaatteiden ja puhtaaseen energiaan siirtymistä koskevien tavoitteiden kanssa.

Komissio aikoo selvittää tarkemmin kunkin jäsenvaltion aikomuksia laatia ja panna täytäntöön tällainen etenemissuunnitelma. Komissio myös arvioi EU:n sääntöjen ja periaatteiden

²¹ Ks. myös unionin tuomioistuimen tuomio 20.4.2010, Federutility ym., C-265/08, ECLI:EU:C:2010:205, 45–46 kohta.

noudattamista, ja se aikoo tiivistää yhteistyötään jäsenvaltioiden kanssa mahdollisten jäljellä olevien ongelmien ratkaisemiseksi.

Vaikka direktiivissä (EU) 2019/944 säädetäänkin, että 1. tammikuuta 2025 mennessä toimitettava kertomus on viimeinen, jäsenvaltioita kehoitetaan kuitenkin raportoimaan säännöllisesti kilpailun tasosta sähkön vähittäismarkkinoilla yhdennettyä kansallista energia- ja ilmastosuunnitelmaa koskevissa edistymisraporteissaan. Tämä raportointi voidaan toteuttaa kaasudirektiivin (direktiivin (EU) 2024/1788) 4 artiklan 9 kohdan mukaisten voimassa olevien raportointivelvoitteiden mukaisesti (kyseisessä direktiivissä edellytetään kertomuksen toimittamista kahden vuoden välein).

Sähködirektiivin 5 artiklan 4 kohdan periaatteiden soveltaminen

Jäsenvaltioilla on laaja harkintavalta sen määrittämisen suhteen, mitkä ovat yleistä taloudellista etua koskevia palveluja ja niihin liittyviä julkisen palvelun velvoitteita. Jäsenvaltioiden tulkinnat 5 artiklan 4 kohdan a alakohdassa säädetyistä edellytyksistä (yleinen etu, tarpeellisuus ja suhteellisuus) ovat johtaneet erilaisiin lopputuloksiin.²² Unionin tuomioistuin linjasi asiassa *Federutility ym.* annetussa tuomiossa, että maakaasun hinnoitteluun sovellettavien julkisten toimien yhteydessä on noudatettava suhteellisuusperiaatetta, jotta varmistetaan, että julkiset toimet ovat kohdennettuja ja vaikuttavia ja että niiden suunnittelu ja soveltaminen ovat asianmukaisesti tasapainossa – tuomiossa todetaan erityisesti, että toimien on ajallisesti rajoitettava siihen, mikä on tarkkaan ottaen tarpeen niiden suunnitellun tavoitteen saavuttamiseksi.

Sähködirektiivin 5 artiklan 4 kohdan d alakohdassa edellytetään, että kaikki hinnoitteluun sovellettavat julkiset toimet ovat ajallisesti rajoitettuja sekä toimien edunsaajien osalta oikeasuhteisia. Tätä vaatimusta on tulkittava suhteellisuuteen ja yleiseen etuun pyrkimistä koskevien laajempien periaatteiden valossa. Toimen on erityisesti oltava yhdenmukainen kansallisesti määriteltujen tavoitteiden kanssa, eli sillä on esimerkiksi pyrittävä torjumaan energiaköyhyyttä tai helpottamaan siirtymistä tehokkaaseen kilpailuun. Rajoitetun keston ansiosta voidaan tarkistaa säännöllisesti, että kaikki 5 artiklassa määritellyt toimien edellytykset täyttyvät edelleen. Kun toimenpiteitä jatketaan tai laajennetaan, niistä olisi ilmoitettava komissiolle uudelleen. Ennen toimien jatkamista tai laajentamista niiden tarpeellisuus on arvioitava uudelleen.

1.4 Kilpailun taso eri jäsenvaltioissa

Sähködirektiivin – ja erityisesti sen 5 artiklan – keskeisenä tavoitteena on varmistaa tehokas kilpailu sähkön vähittäismarkkinoilla. Jäsenvaltioiden kertomuksista käy ilmi, että 18 jäsenvaltiota katsoo kilpailun vähittäiskaupan tasolla olevan tehokasta, kun taas viisi jäsenvaltiota²³ ei pitänyt kilpailua omilla vähittäismarkkinoillaan tehokkaana.

Kaksi kilpailun mittaamiseen yleisesti käytettyä indikaattoria ovat Herfindahl-Hirschman-indeksi (HHI) ja toimittajan vaihtoaste.²⁴ HHI-indeksillä mitataan markkinoiden keskittyneisyyttä toimittajien markkinaosuuksien perusteella: markkinat, joilla on useita toimittajia, ovat vähemmän keskittyneet, eli niillä on enemmän kilpailua, kun taas keskittyneemmällä markkinoilla kilpailu on vähäisempää. EU:n keskimääräinen HHI-

²² Tämä autonomia taataan nimenomaisesti useissa EU:n oikeudellisissa välineissä, ja unionin tuomioistuinten oikeuskäytäntö vahvistaa sen. Euroopan unionin tuomioistuin on itse asiassa johdonmukaisesti todennut, että EU:n lainsäädäntö ei estä jäsenvaltioita ottamasta huomioon kansalliseen politiikkaansa liittyviä erityistavoitteita määrittellessään yleistä taloudellista etua koskevia palveluja.

²³ Itävalta, Kreikka, Espanja, Italia ja Puola.

²⁴ Molempia indikaattoreita koskevat tiedot ovat peräisin ACERilta.

indeksilukema on laskenut hieman vuodesta 2019, mikä viittaa siihen, että kilpailuolosuhteet ovat parantuneet jonkin verran. Unionin sisällä on kuitenkin vaihtelua – joissakin jäsenvaltioissa kilpailu on lisääntynyt²⁵, toisissa vähentynyt²⁶. Yleisesti ottaen ne jäsenvaltiot, joissa hinnat eivät ole säännellyt, kilpailu lisääntyi, kun taas niissä jäsenvaltioissa, joissa lähes kaikkien kotitalouksien maksamat hinnat ovat säänneltyjä, kilpailu heikkeni aavistuksen (HHI-indeksilukema nousi 1,7 %). Energiakriisi vaikutti kilpailuun kielteisesti – niissä 12 jäsenvaltiossa, joiden osalta on saatavilla yhdenmukaiset vuotuiset tiedot markkinoiden keskittymisestä, HHI-indeksin (painottoman) keskiarvo nousi 4,7 prosenttia²⁷. Tämä selittyy osittain markkinoiden keskittymisellä ja toimittajien poistumisella markkinoilta²⁸ (energiakriisin seurauksena) joissakin jäsenvaltioissa.

Muille kuin kotitalouksille sähköä toimittavalla sektorilla HHI-indeksilukema on jäsenvaltiosta riippumatta yleisesti ottaen alhaisempi kuin kotitalouksille sähköä toimittavalla sektorilla. Kilpailuolosuhteet muille kuin kotitalouksille sähköä toimittavalla sektorilla ovat parantuneet jonkin verran vuodesta 2019, joskin joissakin jäsenvaltioissa ne heikkenivät vuosina 2022 ja 2023.

Toimittajan vaihtoaste vaihtelee huomattavasti EU:n sisällä. Korkeampi toimittajan vaihtoaste kertoo terveistä ja kilpailluista markkinoista, kun taas alhaisempi vaihtoaste viittaa siihen, että asiakkaiden valinnanvara on rajallinen tai kuluttajien kiinnostus kilpailuttamiseen on vähäistä. Joissakin jäsenvaltioissa toimittajan vaihtoaste ylittää ajoittain 20 prosenttia²⁹, kun taas toisissa se on jatkuvasti alle 5 prosenttia³⁰. Sähködirektiivin antamisen jälkeen sekä kotitalouksille sähköä toimittavalla sektorilla³¹ että muille kuin kotitalouksille sähköä toimittavalla sektorilla³² toimittajan vaihtoaste on useimmissa jäsenvaltioissa noussut. Kotitalouksille sähköä toimittavalla sektorilla EU:n keskimääräinen vaihtoaste nousi 8,7 prosentista 9 prosenttiin vuonna 2022, kun energiakriisi alkoi, mutta laski sitten 7,15 prosenttiin vuonna 2023, mikä saattoi johtua kriisin vaikutuksista toimittajiin ja julkisiin toimiin liittyvästä dynamiikasta. Muille kuin kotitalouksille sähköä toimittavalla sektorilla kehitys oli samankaltaista.

ACER on todennut³³, että lähes kolmessa neljäsosassa (73 %:ssa) niistä jäsenvaltioista, joissa toimittajan vaihtoaste on alle 10 prosenttia, on määrävissä asemassa olevia toimittajia. Lisäksi ACER on todennut, että hinnoitteluun sovellettavat toimet voivat muodostaa pidäkkeen toimittajan vaihtamiselle, sillä hinnoitteluun sovellettavien toimien piiriin kuuluvien kotitalousasiakkaiden osuus on suhteellisesti pienempi jäsenvaltioissa, joissa toimittajan vaihtoaste on yli 10 prosenttia. Myös muiden kuin kotitalousasiakkaiden osalta vaihtoaste vaihtelee jäsenvaltiosta toiseen. Yleisesti ottaen muiden kuin kotitalousasiakkaiden keskuudessa vaihtoaste on korkeampi kuin kotitalouksien keskuudessa (vuonna 2023 muiden kuin kotitalousasiakkaiden keskimääräinen toimittajan vaihtoaste oli kaksi kertaa korkeampi kuin kotitalousasiakkaiden vastaava vaihtoaste).

²⁵ Esimerkiksi Tanskassa, Espanjassa, Ranskassa, Italiassa, Latviassa ja Portugalissa.

²⁶ Virossa, Suomessa ja Sloveniassa.

²⁷ Prosenttimääräinen nousu viittaa HHI-indeksilukeman keskimääräiseen muutokseen seuraavien 12 jäsenvaltion osalta vuosien 2021 ja 2022 välisenä aikana: Tanska, Viro, Espanja, Suomi, Ranska, Kroatia, Irlanti, Italia, Liettua, Latvia, Portugali ja Slovenia.

²⁸ Ks. ACERin julkaisemassa energian vähittäismyyntiä ja kuluttajansuojaa koskevassa vuoden 2023 markkinoiden seurantaraportissa ([Energy Retail and Consumer Protection 2023 Market Monitoring Report](#)) oleva taulukko 10. Kyseisenä ajanjaksona markkinoilta poistui selvästi enemmän toimittajia kuin markkinoille saapui.

²⁹ Esimerkiksi Espanjassa, Italiassa ja Puolassa.

³⁰ Itävallassa, Bulgariassa, Kroatiassa, Liettussa, Puolassa ja Slovakiassa.

³¹ Vaihtoaste on noussut 17:ssä niistä 23 jäsenvaltiosta, joista tietoja on saatavilla.

³² Vaihtoaste on noussut 15:ssä niistä 22 jäsenvaltiosta, joista tietoja on saatavilla.

³³ ACERin markkinoiden seurantaraportti 2024 ([ACER-CEER 2024 MMR Retail-1.pdf](#)).

Yhteenvedona voidaan todeta, että sähködirektiivin antamisen jälkeen kilpailuolosuhteet näyttävät parantuneen hieman energian hintakriisien vaikutuksista huolimatta. Kilpailuolosuhteet vaihtelevat kuitenkin jäsenvaltioiden välillä. Monissa jäsenvaltioissa markkinat ovat edelleen suhteellisen keskittyneet, ja suuri osa (21,7 %) kertomuksen toimittaneista jäsenvaltioista katsoo, ettei kilpailu niiden sähkön vähittäismarkkinoilla ole tehokasta.

Jäsenvaltiot esittivät kertomuksissaan ajantasaisen katsauksen vaikeuksista, joihin ne ovat törmänneet pyrkiessään parantamaan kilpailuolosuhteita.³⁴ Neljä useimmiten mainittua estettä kilpailulle olivat

- 1) alhainen vaihtoaste ja/tai se, että kuluttajien kiinnostus kilpailuttamiseen on ilmoitettujen tietojen mukaan vähäistä (11 jäsenvaltiota)
- 2) määrävässä asemassa olevan markkinaosapuolen vaikutus (kymmenen jäsenvaltiota)
- 3) markkinoiden pieni koko (yhdeksän jäsenvaltiota)
- 4) tukkumarkkinoille pääsyn hankaluus ja muut kilpailunvastaiset käytännöt markkinoilla (viisi jäsenvaltiota).

Jäsenvaltioilla on valikoimassaan toimenpiteitä, jotka ovat kaikissa skenaarioissa toteuttamisen arvoisia. Tällaisilla toimenpiteillä voidaan parantaa merkittävästi kilpailua, markkinoiden pitkän aikavälin häiriönsietokykyä ja kuluttajien valinnanvaraa, ja ne lisäävät avoimuutta, varmistavat toimittajien tasapuolisen pääsyn tukkumarkkinoille ja lisäävät joustavuutta vähittäissopimuksissa. Näitä toimenpiteitä kuvataan seuraavassa osiossa.

Jäsenvaltioiden olisi ensisijaisena tavoitteenaan varmistettava voimassa olevan lainsäädännön soveltaminen, jotta varmistetaan energian sisämarkkinoiden yhdenmukaisuus. Yhteisen tavoitteen saavuttamiseksi sovellettavien keinojen muodon ja menetelmät ne voivat kuitenkin valita itse, kuten direktiivien tapauksessa yleensäkin. On ratkaisevan tärkeää, että jäsenvaltiot panevat sähködirektiivin, sellaisena kuin se on muutettuna sähkömarkkinoiden rakenteen parantamisesta annetulla direktiivillä (EU) 2024/1711, jäljempänä 'sähkömarkkinadirektiivi', huolellisesti täytäntöön. Jos nämä säännöt saatetaan osaksi kansallista lainsäädäntöä myöhässä tai puutteellisesti, ne eivät välttämättä ole yhtä vaikuttavia ja energiaturvallisuuteen liittyvät ongelmat saattavat pitkittyä. Komissio vahvistaa olevansa käytettävissä, jos jäsenvaltiot tarvitsevat tukea asiaa koskevan EU:n lainsäädännön asianmukaisessa täytäntöönpanossa tai täytäntöönpanon vauhdittamisessa.

1.4.1 Kansalliset toimenpiteet kilpailun parantamiseksi markkinoilla

Jäsenvaltiot mainitsivat kertomuksissaan sähködirektiivin antamisen jälkeen toteuttamiaan toimenpiteitä, joilla ne pyrkivät parantamaan kilpailua. Jäsenvaltiot mainitsivat tässä yhteydessä seuraavia toimenpiteitä:

1. toimenpiteet, joilla varmistetaan tasapuolinen ja avoin pääsy tukkumarkkinoille (16 jäsenvaltiota)
2. vertailuvälineiden käyttöönotto³⁵ (14 jäsenvaltiota)
3. menettelyjen yksinkertaistaminen uusien toimittajien markkinoille pääsyn helpottamiseksi (12 jäsenvaltiota)
4. kuluttajille suunnatut mainokset ja tiedotuskampanjat (yhdeksän jäsenvaltiota)
5. määrävässä asemassa olevia toimittajia koskevien erityisten velvoitteiden käyttöönotto (kahdeksan jäsenvaltiota)

³⁴ Vain kolme jäsenvaltiota (Ruotsi, Slovenia ja Latvia) ilmoitti, ettei kilpailulle ole tunnistettavissa olevia esteitä.

³⁵ Sähködirektiivin 14 artiklan nojalla pakollinen toimenpide.

6. Lainsäädännölliset ja sääntelyyn liittyvät parannukset (kahdeksan jäsenvaltiota).

Joidenkin markkinatoimijoiden määräävä asema sekä tuotannossa että tarjonnassa muodostaa edelleen esteen tehokkaalle kilpailulle sähkön vähittäismarkkinoilla. Markkinoiden toimivuuden kannalta on ratkaisevan tärkeää varmistaa, että toimittajilla on oikeudenmukainen ja tasapuolinen pääsy tukkumarkkinoille, myös sähkömarkkinuudistuksen³⁶ myötä käyttöönotettujen sähkönhankintasopimusten ja hinnanosopimusten kautta. Erityisen tärkeää tämä on niissä jäsenvaltioissa, joissa markkinat ovat erittäin keskittyneet.

Sähködirektiivin 5 artiklan täytäntöönpanon parantamiseksi jäsenvaltioiden olisi toteutettava toimenpiteitä markkinoiden tasapainottamiseksi takaamalla kaikille toimittajille tasapuolinen ja oikeudenmukainen pääsy tukkumarkkinoille ja säilyttämällä täydellinen avoimuus.

Kilpailu edellyttää myös fossiilittoman joustavuuden edistämistä kaikissa vähittäismarkkinasopimuksissa, myös säännellyillä markkinoilla. Sähköverkkojen rajoitteiden ja kohtuuhintaisen energian tarpeen vuoksi joustavat toimitussopimukset ovat nousseet keskeiseen rooliin.

Älymittareiden käyttöönotto on keskeinen edellytys joustavammille toimitussopimuksille. Joustavuus on nykyään sisällytetty osaksi monia vähittäismarkkinoilla tarjottavia tuotteita. Joustavuus voidaan toteuttaa dynaamisen tai käyttöajankohtaan perustuvan hinnoittelun muodossa tai hybridimalleilla, jotka tarjoavat samaan aikaan vakautta ja mukautuvuutta. Näin kuluttajille on tarjolla uusia keinoja pienentää laskuja ja tukea verkon vakautta.

Ranskan ja Espanjan esimerkit osoittavat, että joustavuus voidaan yhdistää myös säänneltyihin tariffeihin esimerkiksi päivä- ja yöhinnoittelun kaltaisten mekanismien tai tukkumyyntiin liittyvien rakenteiden avulla

Jäsenvaltioiden olisi nopeutettava älymittareiden käyttöönottoa sekä laadittava selkeitä kuluttajien osallistamisstrategioita maksimoidakseen joustavien tarjousten käytön. Niiden olisi kannustettava kaikkia toimittajia, mahdollisuuksien mukaan myös säänneltyjä toimittajia, ottamaan käyttöön joustavuuden mahdollistavia ominaisuuksia, kuten käyttöajankohtaan perustuva tai hybridihinnoittelu, samalla kun turvataan kuluttajansuoja.

Joustavuuden ja hintasääntelyn yhdistämisen osalta todetaan, että sähkömarkkinadirektiivin 66 a artiklassa vahvistetulla kehyksellä varmistetaan, että kotitalouksilla ja pk-yrityksillä on edelleen kannustimia vähentää kulutusta myös silloin, kun hintoja säännellään. Useat jäsenvaltiot noudattivat tätä periaatetta onnistuneesti energiakriisin aikana, ja jäsenvaltiot voivat soveltaa 66 a artiklassa vahvistettuja edellytyksiä myös muulloin kuin kriisiaikana suojellakseen kuluttajia ja säilyttääkseen samaan aikaan hintasignaalit.

³⁶ Asetus (EU) 2024/1747 asetusten (EU) 2019/942 ja (EU) 2019/943 muuttamisesta unionin sähkömarkkinoiden rakenteen parantamisen osalta.

2. KYSYNTÄPUOLEN JOUSTAVUUDEN MERKITYS ENERGIASIIRTYMÄSSÄ

2.1 Joustavuus – kuluttajakeskeisen ja vähähiilisen sähköjärjestelmän keskeinen mahdollistaja

Kysyntäpuolen joustavuudella voidaan edistää tehokkaiden markkinalähtöisten sähkön vähittäismarkkinoiden kehittymistä, ja se voi hyödyttää sekä kuluttajia että laajemmin koko järjestelmää. Joustavuuden aktivointi vähittäismarkkinoilla helpottaa uusiutuvien energialähteiden (vaihtelevan) tuotannon integroimista sähköjärjestelmään ja antaa kuluttajille mahdollisuuden hallita energiankäyttöään paremmin. Joustavuuden toteuttaminen edellyttää tehokasta sääntelykehystä, joka suojelee kuluttajia ja jolla edistetään tasapuolista pääsyä markkinoille ja varmistetaan sähkön säilyminen kohtuuhintaisena. Tässä muutoksessa keskeisessä roolissa on älykäs mittausinfrastruktuuri.

Lähtökohtana on, että jos kuluttaja haluaa olla aktiivinen ja tukea markkinoita joustavalla sähkökäytöllä, tämä olisi mahdollistettava. Tätä varten tarvitaan selkeä oikeudellinen kehys, innovatiivisia ratkaisuja ja tuotteita, joiden avulla kuluttajat voivat hyödyntää valinnanvaraa, sekä oikeudenmukaiset hinnat ja palkkiot. Lisäksi kuluttajille olisi oltava tarjolla tietoa ja välineitä – heillä olisi oltava käytettävissään älykkäät mittausjärjestelmät³⁷ sekä toimivat tietojen saatavuutta koskevat järjestelyt, joiden avulla kuluttajat voivat tehdä tietoon perustuvia valintoja.

Samaten on tärkeää varmistaa, että kulutusjoustoos osallistuvia loppukäyttäjiä suojellaan vankoin järjestelyin, jotka kattavat sopimusehdot, avoimuuden sekä tuote- ja hintatiedot, samalla kun varmistetaan tietosuojat. Joustavia vähittäismyynsisopimuksia ja erityisesti dynaamisen hinnoittelun sopimuksia tarjoavien toimittajien olisi tiedotettava kuluttajille asianmukaisesti näihin tarjouksiin liittyvistä riskeistä ja hyödyistä.

Kuluttajille olisi myös jaettava tietoa aktiivisesti. Kulutusjoustoos osallistumisen mahdollisista hyödyistä ja riskeistä voidaan jakaa tietoa kohdennetuilla viestintäkampanjoilla ja aloitteilla, joiden avulla kuluttajat saavat tietoa osallistumis päätöksensä tueksi ja joilla kannustetaan useampia kuluttajia osallistumaan kulutusjoustoos.

2.2 Kulutusjousto-ohjelmat

Sähkődirektiivin 2 artiklan 20 alakohdan määritelmän mukaan 'kulutusjoustolla' tarkoitetaan loppuasiakkaiden sähkökuorman muutosta verrattuna näiden tavanomaisiin tai senhetkisiin kulutustapoihin vastauksena markkinasignaaleihin, myös aikasidonnaisiin sähkön hintoihin tai kannustaviin maksuihin, tai vastauksena loppuasiakkaan joko yksin tai aggregoinnin välityksellä tekemän sellaisen tarjouksen hyväksymiseen, joka koskee kysynnän vähentämisen tai lisäämisen myymistä tiettyyn hintaan järjestäytyneillä markkinoilla.

Kulutusjousto-ohjelmat jaetaan yleensä hinta- ja kannustinperusteisiin ohjelmiin. Kannustinperusteinen kulutusjousto tarkoittaa sitä, että kuluttajat suostuvat – usein kolmannen osapuolen välityksellä – etukäteen vähentämään tai siirtämään sähkökäyttöään ja saavat vastineeksi suoran taloudellisen korvauksen. Käytännössä tämäntyyppistä joustavuutta käytetään pääasiassa markkinoiden, oheispalvelujen ja tarvittaessa kapasiteettimekanismien tasapainottamisessa. Aggregaattoreilla on ratkaiseva rooli kotitalouksien, yritysten ja pienten teollisten asiakkaiden pienempien joustavien kuormien sekä varastoresurssien yhdistämisessä

³⁷ Direktiivin (EU) 2019/944 2 artiklan 23 alakohdan määritelmän mukaan 'älykkäällä mittausjärjestelmällä' tarkoitetaan sähköistä järjestelmää, joka kykenee mittaamaan verkkoon syötetyn sähkön tai verkosta kulutetun sähkön määrää ja joka tarjoaa enemmän tietoa kuin tavanomainen mittari sekä kykenee lähettämään ja vastaanottamaan tietoa sähköisen viestinnän keinoin tiedonsaanti-, seuranta- ja valvontatarkoituksiin.

riittävän suuriksi määräksi, jotta nämä osapuolet voivat osallistua sähkömarkkinoille merkityksellisellä tavalla ja tarjota palveluja järjestelmälle.

Kannustinperusteisen kulutusjoustop käytönnoton kannalta on olennaisen tärkeää varmistaa, että aggregaattoreilla, myös riippumattomilla aggregaattoreilla, on mahdollisuus päästä markkinoille avoimin ja syrjimättömin ehdoin ja että kuluttajien on helppo päästä niiden palvelujen käyttäjiksi.

Joustavat vähittäissopimukset kuuluvat hintaperusteiseen kulutusjoustop. Hintaperusteisella kulutusjoustoplla tarkoitetaan sitä, että kuluttajat reagoivat sähkön hintoihin, jotka vaihtelevat ajankohdan mukaan, ja mukauttavat kulutustaan niiden mukaisesti ilman erillistä nimenomaista sitoumusta kuormituksen vähentämisestä tietyn määrän verran. Hintaperusteinen kulutusjoustop voidaan toteuttaa esimerkiksi käyttöajankohtaan perustuvien tariffien tai dynaamisen taikka kriittisiin kulutushuippuihin perustuvan hinnoittelun avulla.

2.3 Oikeudellinen kehys

Puhtaan energian säädöspaketilla otettiin käyttöön kulutusjoustopa koskeva kehys, ja paketissa määriteltiin markkinaosapuolten keskeiset roolit, vastuiden jakautuminen niiden kesken sekä joustavaa sähkön vähittäismyyntiä koskevat yksityiskohtaiset säännöt. Direktiivi (EU) 2019/944, sellaisena kuin se on muutettuna sähkömarkkinadirektiivillä³⁸, ja asetus (EU) 2019/943³⁹, jäljempänä 'sähköasetus', sellaisena kuin se on muutettuna asetuksella (EU) 2024/1747⁴⁰, muodostavat yhdessä joustavia vähittäismarkkinatarjouksia sääntelevän oikeudellisen kehyksen. Tämä kehys sisältää muun muassa säännöksiä, joiden nojalla kuluttajat voivat tehdä erillisen sopimuksen kotitaloutensa eniten energiaa kuluttaviin laitteisiin, kuten sähköajoneuvoihin ja lämpöpumppuihin, liittyvän joustavan kuorman osalta.

Kulutusjoustop on tehokkainta silloin, kun kuluttajien maksamat hinnat ovat markkinapohjaisia, kuten sähködirektiivin 5 artiklassa edellytetään. Jäsenvaltioissa, joissa on edelleen käytössä hinnoitteluun sovellettavia toimia, näiden toimien lakkauttaminen on toteutettava harkiten, jotta turvataan kohtuuhintaisuus samalla kun mahdollistetaan selkeät hintasignaalit, jotka muodostavat perustan joustaville sähköntoimitussopimuksille.

Sähködirektiivin 11 artikla täydentää toimittajan vapaata valintaa ja markkinapohjaisia toimitushintoja koskevia perussäännöksiä edellyttämällä, että loppuasiakkaille, joille on asennettu älymittari, on markkinoilla tarjolla vähintään yksi dynaamisen hinnan sähkösopimus. Avoimuuden ja luotettavuuden varmistamiseksi ja tietoon perustuvien päätösten mahdollistamiseksi toimittajien on kuvattava mahdolliset hyödyt ja riskit asiakkaille selkeästi ennen sopimuksen tekoa.

Näitä säännöksiä täydentävät 13 artikla, joka koskee aggregointisopimuksia, sekä 15 ja 17 artikla, joissa määritellään aktiivisia asiakkaita koskeva kehys sekä kulutusjoustop aggregoinnin välityksellä. Jäsenvaltioiden on varmistettava kuluttajille ja aggregaattoreille syrjimätön pääsy kaikille sähkömarkkinoille sekä perustettava asianmukaisia markkinamekanismeja, jotka mahdollistavat sähkömarkkinoille osallistumisen joustavuuden avulla sekä asianmukaisen arvon määrittämisen joustavuudelle kaikilla markkinoilla.

³⁸ Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivi (EU) 2024/1711, annettu 13 päivänä kesäkuuta 2024, direktiivien (EU) 2018/2001 ja (EU) 2019/944 muuttamisesta unionin sähkömarkkinoiden rakenteen parantamisen osalta (EUVL L, 2024/1711, 26.6.2024, ELI: <http://data.europa.eu/eli/dir/2024/1711/oj>).

³⁹ Euroopan parlamentin ja neuvoston asetus (EU) 2019/943, annettu 5 päivänä kesäkuuta 2019, sähkön sisämarkkinoista (uudelleenlaadittu) (EUVL L 158, 14.6.2019, s. 54, ELI: <http://data.europa.eu/eli/reg/2019/943/oj>).

⁴⁰ Euroopan parlamentin ja neuvoston asetus (EU) 2024/1747, annettu 13 päivänä kesäkuuta 2024, asetusten (EU) 2019/942 ja (EU) 2019/943 muuttamisesta unionin sähkömarkkinoiden rakenteen parantamisen osalta (EUVL L, 2024/1747, 26.6.2024, ELI: <http://data.europa.eu/eli/reg/2024/1747/oj>).

Nykyistä kehystä on tarkoitus täydentää myöhemmin käyttöönotettavilla säännöillä, kuten kulutusjoustoja koskevalla verkkosäännöllä⁴¹, jolla vahvistetaan EU:n yhteinen kehys joustavuuden aktivoimiseksi ja korvauksen maksamiseksi siitä eri markkinoilla, sekä kulutusjoustoon liittyvällä tietojen yhteentoimivuutta koskevalla täytäntöönpanosäädöksellä⁴², joka helpottaa tarvittavien tietojen saatavuutta. Näiden ja muiden tulevien sääntöjen odotetaan tukevan edelleen kulutusjouston käyttöönottoa. Myös energiaälykkäitä laitteita koskevat käytäntösäännöt⁴³ auttavat osaltaan varmistamaan, että älykoodissa käytössä olevat verkkoon liitetyt laitteet toimivat saumattomasti yhteen joustavien toimitussopimusten kanssa, mikä lisää sekä kuluttajien osallistumista että järjestelmän tehokkuutta.

2.4 Lähtökohtana älykäs mittaus

Älymittarit ovat keskeinen edellytys sille, että kuluttajat voivat osallistua joustavaan energiankulutukseen. Ne mahdollistavat aikaperusteisen laskutuksen ja reaaliaikaiset tiedot sekä tukevat automatisointia. Lisäksi ne parantavat mittaus- ja kulutustietojen saatavuutta ja mahdollistavat näiden tietojen saatavuuden turvallisesti sekä auttavat loppukäyttäjiä arvioimaan kustannukset selkeästi ja saamaan räätälöityjä tarjouksia. Tämä antaa kuluttajille mahdollisuuden tehdä tietoon perustuvia valintoja. Jäsenvaltioissa, joissa älymittareiden käyttöönotto on pidemmällä, kuluttajille on jo tarjolla tukkumarkkinoihin sidottuja tuotteita, jotka lisäävät kulutusjoustoja ja auttavat alentamaan järjestelmän kustannuksia.

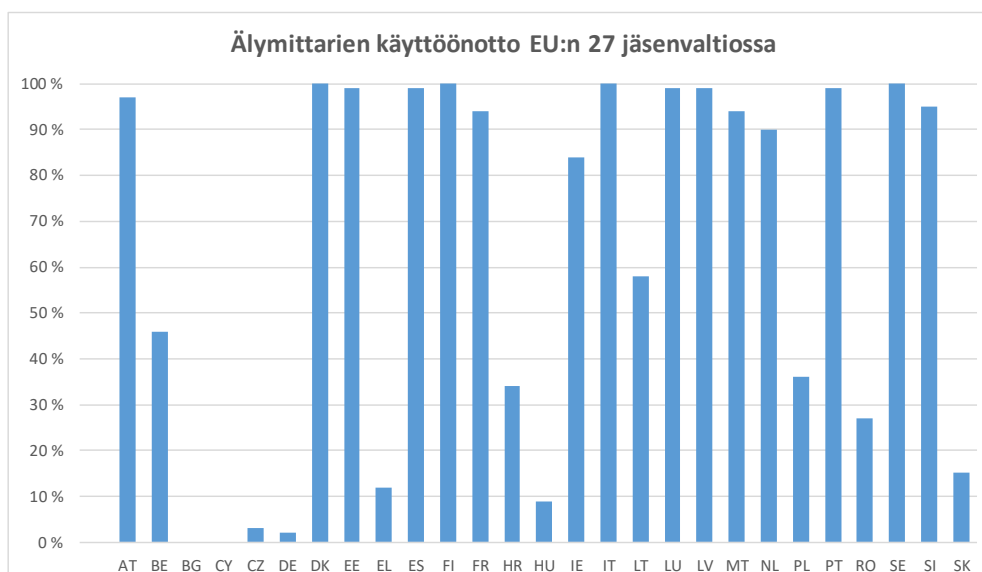
Vaikka älykkäiden mittausjärjestelmien käyttöönotto on edennyt EU:ssa merkittävästi, jäsenvaltioiden tilanteissa on edelleen eroja. ACERin ja Euroopan energia-alan sääntelyviranomaisten neuvoston (CEER) tietojen⁴⁴ perusteella älykkään sähkönmittauksen käyttöönottoaste EU:n 27 jäsenvaltiossa oli vuoden 2024 lopussa noin 60 prosenttia. Viidessätoista jäsenvaltiossa käyttöönottoaste on yli 80 prosenttia, ja niistä kymmenessä ollaan lähellä täyttä kattavuutta. Kahdessaatoista jäsenvaltiossa käyttöönottoaste on edelleen alle 80 prosenttia. Näistä jäsenvaltioista seitsemässä alhainen käyttöönottoaste johtuu joko käyttöönoton viivästyisestä tai siitä, etteivät ne ole vielä tehneet päätöstä älykkään sähkönmittauksen laajamittaisesta käyttöönotosta. Seuraavassa kaaviossa esitetään älymittareiden käyttöönottoaste eri puolilla EU:ta.

⁴¹ Kulutusjoustoja koskevan verkkosäännön oikeusperusta on asetuksen (EU) 2019/943 59 artiklan 1 kohdan e alakohta.

⁴² Tämän täytäntöönpanosäädöksen oikeusperusta on direktiivin (EU) 2019/944 24 artiklan 2 kohta.

⁴³ Euroopan komission yhteisen tutkimuskeskuksen verkkosivusto, jolla käsitellään energiaälykkäitä laitteita koskevia käytäntösääntöjä (sivustolla käyty 25. syyskuuta 2025), URL-osoite: <https://ses.jrc.ec.europa.eu/development-of-policy-proposals-for-energy-smart-appliances>.

⁴⁴ ACERin ja CEER:n julkaisema energian vähittäismarkkinoiden seurantaraportti 2024 (syyskuu 2024) ja ACERin sähkömarkkinoita koskevat maakohtaiset seurantatiedot 2024 (heinäkuu 2025).

Kaavio 1: Älykkään mittauksen käyttöönotto EU:ssa (perustuu ACERin ja CEER:n markkinoiden seurantaraporttiin vuodelta 2024 ja ACERin maakohtaisiin tietoihin heinäkuulta 2025).

Älykkäisiin mittausjärjestelmiin on sisällyttävä sähködirektiivin 20 artiklassa säädetyt toiminnot. Esimerkiksi vahvistettujen mittaustietojen ja lähes reaaliaikaisten tietojen tarjoaminen kansallisten markkinoiden taseselvitysjaksojen ajalta ovat ratkaisevan tärkeitä toimintoja, kun tavoitteena on ottaa käyttöön energiapalveluja, jotka palkitsevat joustavista kulutustavoista.

Kuluttajat tarvitsevat myös asianmukaista neuvontaa ja tietoa ennen älymittareiden asentamista tai niitä asennettaessa. Tämä on olennaisen tärkeää kuluttajien luottamuksen lisäämiseksi ja tietoon perustuvien valintojen mahdollistamiseksi. Neuvonnan ja tiedottamisen avulla olisi pyrittävä lisäämään paitsi tietoisuutta kuluttajien käytettävissä olevista vaihtoehdoista myös ymmärrystä siitä, miten joustavaan käyttöön soveltuvat laitteet (kuten lämpöpumput, sähköajoneuvojen laturit tai älykkäät kodinkoneet ja laitteet) voivat olla vuorovaikutuksessa älymittareiden kanssa. Tämä auttaa nopeuttamaan joustavuuden käyttöönottoa ja lisäämään sen tehokasta käyttöä vähittäismarkkinoilla edistämällä joustavien laitteiden ja älykkään mittausinfrastruktuurin yhteenliittämistä käytännössä.

Myös yhteentoimivien mittaus- ja kulutustietojen saatavuus on yhtä lailla keskeisen tärkeää älymittareiden hyödyntämiseksi parhaalla mahdollisella tavalla ja joustopalvelujen mahdollistamiseksi. Komissio valmistelee parhaillaan tietojen yhteentoimivuutta koskevia tarkempia teknisiä sääntöjä kulutusjoustoa varten. Mittaustietojen saatavuuden mahdollistaminen on olennaisen tärkeää paitsi kysyntäjoustopalvelujen tukemiseksi myös innovatiivisten vähittäismarkkinatarjousten edistämiseksi ja sen mahdollistamiseksi, että kuluttajat voivat aktiivisesti hallita kulutustaan ja joustomahdollisuuksiaan.

Tässä yhteydessä seuraavat kolme tekijää ovat ensiarvoisen tärkeitä:

- **Käyttöönoton nopeuttaminen:** On varmistettava, että älymittarit otetaan käyttöön viipymättä ja että niissä on toiminnot, jotka mahdollistavat dynaamisen hinnoittelun, lähes reaaliaikaisen palautteen sekä yhteentoimivuuden, jotta tiedot ovat saatavilla saumattomasti ja turvallisesti.

- **Yhteentoimivien tietojen saatavuus:** EU:n tasolla vahvistetuilla tietojen saatavuutta koskevilla vaatimuksilla, kuten asetuksella (EU) 2023/1162⁴⁵ ⁴⁶, varmistetaan, että sekä palveluntarjoajat että kuluttajat voivat hyödyntää mittaus- ja kulutustietoja helposti ja tehokkaasti joustopalvelujen yhteydessä.
- **Kuluttajien osallistuminen:** Jotta älymittarien käyttö olisi mahdollisimman tehokasta, niiden käytöstä olisi viestittävä selkeästi käyttöönoton yhteydessä, niihin olisi liitettävä kotiin sijoitettava näyttö ja kuluttajille olisi oltava tarjolla digitaalisia välineitä, joiden avulla he voivat tarkastella ja ymmärtää kulutustaan ja energiakustannuksiaan koskevia tietoja ja ryhtyä toimiin niiden pohjalta.

2.5 Kuhunkin tilanteeseen soveltuvien joustavien vähittäismyyntisopimusten edistäminen

Joustavien vähittäissopimusten avulla kuluttajat voivat olla vuorovaikutuksessa markkinoiden kanssa hintasignaalien kautta, hallita sähkökäyttöään ja alentaa laskujaan, mikä helpottaa myös kulutushuippujen hallintaa. Tämä tukee myös järjestelmän tehokkuutta ja uusiutuvan energian tuotannon integrointia järjestelmään kannustamalla kuluttamaan sähköä silloin, kun saatavilla on runsaasti vähähiilistä sähköä edullisesti.

Käytössä on erityyppisiä joustavia sähköntoimitussopimuksia, jotka soveltuvat erilaisille kuluttajaprofiileille:

- Dynaamisen hinnoittelun sopimukset⁴⁷ perustuvat tukkumarkkinahintoihin, ja ne kannustavat kuluttajia hintasignaalien avulla mukauttamaan energiankäyttöään reaaliaikaisesti. Tällaiset sopimukset ovat erityisen hyödyllisiä kuluttajille, joilla on joustavan käytön mahdollistavia laitteita, kuten sähköajoneuvoja ja lämpöpumppuja, ja jotka voivat helposti siirtää kysyntäänsä ja siten pienentää energialaskujaan huomattavasti.
- Käyttöajankohtaan perustuvissa toimitussopimuksissa vuorokausi on jaettu rajalliseen määrään hintajaksoja (esimerkiksi päivä-/yöhinnoittelu tai vuorokauden jakaminen huippukuormituksen aikaisiin ja sen ulkopuolisiin hintajaksoihin). Tällaiset sopimukset ovat vähemmän monimutkaisia ja ennustettavampia, ja ne ovat hyödyllisiä loppukäyttäjille, jotka voivat siirtää kulutuksensa aiheuttamaa kuormitusta säännöllisesti tiettyyn vuorokaudenaikaan.
- Hybridisopimukset, jotka sisältävät usein sekä kiinteän että joustavan hintatekijän, puolestaan sopivat kuluttajille, jotka haluavat ennakoida energiakustannukset paremmin. Tällaisten sopimusten avulla kuluttajat voivat hyödyntää joustavuuden tarjoamia etuja ja samalla välttää altistumasta kaikkein suurimmille hintavaihteluille.
- Kriittisiin kulutushuippuihin perustuvassa hinnoittelussa sähkön hinnat nousevat merkittävästi poikkeuksellisen kysynnän tai niukan tarjonnan aikaan (esimerkiksi silloin, kun uusiutuvaa energiaa on vain vähän saatavilla).

⁴⁵ Komission täytäntöönpanoasetus (EU) 2023/1162, annettu 6 päivänä kesäkuuta 2023, yhteentoimivuusvaatimuksista sekä mittari- ja kulutustietoihin pääsyä koskevista syrjimättömistä ja avoimista menettelyistä (EUVL L 154, 15.6.2023, s. 10–40, ELI: http://data.europa.eu/eli/reg_impl/2023/1162/oj).

⁴⁶ Asetuksessa (EU) 2023/1162 vahvistetaan avoin kehys, joka mahdollistaa loppukäyttäjien ja vaatimukset täyttävien osapuolten pääsyn vahvistettuihin aiempiin sekä vahvistamattomiin lähes reaaliaikaisiin mittaus- ja kulutustietoihin oikea-aikaisesti yksinkertaisella ja turvallisella tavalla. Asetuksessa vahvistetuilla säännöillä mahdollistetaan se, että markkinaosapuolet saavat tiedot käyttöönsä ja voivat vaihtaa niitä yhteentoimivasti, ja edistetään samalla energiapalveluja ja kilpailua vähittäismarkkinoilla.

⁴⁷ Dynaamista hinnoittelua kutsutaan usein reaaliaikaiseksi hinnoitteluksi; ks. esimerkiksi Florence School of Regulation, ”Dynamic Retail Electricity Tariffs: Choices and Barriers”, 2020.

Yhdessä nämä eri sopimustyyppit tarjoavat kuluttajille runsaasti valinnanvaraa, josta kukin kuluttaja voi valita itselleen parhaiten sopivan sopimustyyppin sen mukaan, missä määrin hän pystyy ja on halukas osallistumaan kulutusjousto.

Dynaamisen hinnoittelun sähkö sopimukset: Dynaamisen hinnoittelun sopimuksissa vähittäishinnat on sidottu suoraan tukkumarkkinahintoihin, yleensä vuorokausimarkkinoiden hintoihin tai päivänsisäisiin markkinahintoihin. Tällaiset sopimukset voivat tarjota joustavia laitteita käyttäville kuluttajille (kuten sähköajoneuvojen omistajille tai kotitalouksille, joilla on käytössä älykäs lämmitysjärjestelmä), jotka ovat valmiita hallitsemaan hintariskiä, mahdollisuuden säästää merkittävästi energiakustannuksissa, sillä niiden avulla kuluttajat voivat hyötyä alhaisemmista hinnoista⁴⁸, kun uusiutuvaa energiaa on saatavilla runsaasti. Käätöpuolena on, että he altistuvat korkeammille hinnoille, kun sähköä on tarjolla niukasti.

ACERin ja CEER:n tietojen⁴⁹ mukaan dynaamisen hinnoittelun sopimuksia on kotitalouksien saatavilla 16 jäsenvaltiossa, joskin tällaiset sopimukset on otettu laajasti käyttöön vain muutamassa niistä.⁵⁰ Useissa jäsenvaltioissa, joissa älymittareiden käyttöönottoaste on hyvin alhainen, dynaamisen hinnoittelun sopimuksia ei ole tarjolla lainkaan, muutamia poikkeuksia lukuun ottamatta. Näillä markkinoilla mahdollistavan infrastruktuurin puuttuminen selittää joustavien vähittäismarkkinatarjousten puuttumisen, mikä osoittaa, että kulutusjouston lisäämiseksi on tärkeää nopeuttaa älykkäiden mittausjärjestelmien käyttöönottoa.

Dynaamisen sähkö hintasopimusten oikeudellinen kehys ja pääperiaatteet: Dynaaminen sähkö hintasopimus määrittää sähködirektiivissä sähköntoimitussopimukseksi, joka seuraa spot-markkinoiden hintavaihteluja aikaväleillä, jotka vastaavat vähintään markkinoiden selvitysaikavälejä.⁵¹ Kaikilla kuluttajilla, joille on asennettu älymittari, on oikeus vähintään yhden toimittajan tarjoamaan dynaamisen hinnoittelun sopimukseen ja oikeus valita tällainen sopimus jokaiselta toimittajalta, jolla on enemmän kuin 200 000 asiakasta asianomaisessa maassa. Dynaamisen hinnoittelun sopimuksissa kuluttajien maksaman hinnan olisi seurattava tarkasti markkinahintojen vaihtelua, jotta kuluttajat voivat reagoida siihen asianmukaisesti. Viime kädessä tavoitteena on, että dynaamisen hinnoittelun sopimuksen tehneet loppukäyttäjät mukauttavat kulutustottumuksiaan joustavasti ja auttavat siten lieventämään tukkuhintojen hintapiikkejä.

Sähködirektiivin 11 artiklan 1 a kohdassa edellytetään, että asiakkaille annetaan ennen dynaamisen hinnoittelun sopimuksen ja muunlaisten sopimusten tekemistä tai jatkamista tiedot kokonaishinnasta ja sen erittely sekä selvitys siitä, onko hinta kiinteä, muuttuva vai dynaaminen. Vaikka dynaamisen hinnoittelun sopimusten tapauksessa toimittajien ei ole mahdollista ilmoittaa lopullista hintaa kuluttajille useita viikkoja etukäteen⁵², niiden olisi kuitenkin pystyttävä kertomaan selkeästi, miten spot-markkinahinnat vaikuttavat kuluttajahintojen muodostamiseen.

Lisäksi kuluttajansuojan varmistamiseksi toimittajien on direktiivin (EU) 2019/944 11 artiklan 2 kohdan mukaisesti annettava loppuasiakkaille täydelliset tiedot eri sopimustyyppien mahdollisuuksista (esimerkiksi mahdollisuudesta alentaa kustannuksia siirtämällä kulutusta

⁴⁸ ACERin vuoden 2025 markkinaseurantaraportin ("Rewarding Flexibility: How retail contract choice can help unlock consumer flexibility") tietojen sekä komission omien laskelmien perusteella sähkökuluttajat voisivat saavuttaa jopa 40 prosentin säästöt vaihtamalla dynaamisen hinnoittelun sopimukseen ja hallitsemalla kulutustaan aktiivisesti.

⁴⁹ ACERin ja CEER:n julkaisema energiamarkkinoiden seurantaraportti 2024 (liitteessä 3 oleva taulukko).

⁵⁰ ACERin maakohtaisten tietojen (heinäkuu 2025) mukaan dynaamisen hinnoittelun sopimusten käyttöönottoaste ylittää 5 prosenttia vain harvoissa jäsenvaltioissa (FI, LV, NL, SE, ES).

⁵¹ Dynaamisella sähkö hintasopimuksella tarkoitetaan toimittajan ja loppuasiakkaan välistä sähköntoimitussopimusta, joka seuraa spot-markkinoiden, vuorokausimarkkinat ja päivänsisäiset markkinat mukaan lukien, hintavaihteluja aikaväleillä, jotka vastaavat vähintään markkinoiden selvitysaikavälejä.

⁵² Direktiivin (EU) 2019/944 10 artiklan 4 kohdassa edellytetyllä tavalla.

halvemmillle ajanjaksoille tai mahdollisuudesta osallistua uusiutuvan energian integrointiin), kustannuksista ja riskeistä (esimerkiksi altistuminen hintapiikeille ja suuremmille hintavaihteluille, jos kuluttaja ei mukauta sähkökäyttöään). Yhtä tärkeää on myös tiedottaa loppuasiakkaille tarvittavista teknisistä edellytyksistä, erityisesti siitä, että heillä on oltava käytettävissään asianmukainen älymittari.

Hybridisopimukset: Dynaamisen hinnoittelun sopimukset eivät välttämättä sovellu kaikille asiakkaille. Jotkin kuluttajat eivät välttämättä pysty joustamaan sähkökäytössään dynaamisen hinnoittelun sopimuksen edellyttämällä tavalla, tai he voivat olla huolissaan taloudellisesta riskistä altistumisesta, kun hinta vaihtelee voimakkaasti.

Viimeaikaiset energian hintapiikit ovat konkretisoineet tämän riskin entistäkin selkeämmin ja osoittaneet, että tarvitaan sopimusvaihtoehtoja, jotka tarjoavat sekä joustavuutta että vakautta. Hybridihinnoittelusopimukset tarjoavat yhdistelmän vakautta ja joustavuutta ja voivat siten soveltua ihanteellisesti kuluttajille, jotka haluavat pitää energialaskunsa ennustettavina mutta ovat samalla kiinnostuneita säästämään rahaa mukauttamalla sähkökäyttötapojaan ja ajoittamalla sähkökäyttöään tietyille ajanjaksoille. Hybridisopimukset yhdistävät ennakoitavuuden ja mukautuvuuden, ja siten ne voivat soveltua erilaisten kuluttajien tarpeisiin. Tarjoamalla tietystä määrin sekä joustavuutta että varmuutta ne lisäävät kuluttajien valinnanvaraa, hallinnan mahdollisuuksia ja varmuuden tunnetta energiankäytön hallinnan suhteen.

ACER ja CEER jakavat hybridisopimukset eri sopimustyyppisiin.⁵³ Jotkin hybridisopimukset on suunniteltu niin, että ne suojelevat kuluttajia hintapiikeiltä mutta seuraavat samalla markkinoiden suuntauksia. Käytössä on esimerkiksi hintakattoja, jotka varmistavat, etteivät kuluttajan energialaskut kasva odottamattoman suuriksi. Joissakin sopimuksissa tarjotaan ilmaisia tai alennetun hinnan tunteja, jotka kannustavat kuluttajia siirtämään käyttönsä näille halvemmillle ajanjaksoille. Tarjolla on myös sähköajoneuvoja varten räätälöityjä sopimuksia, jotka tarjoavat kiinteitä hintoja huippukuormitusajan ulkopuolella sekä kannustimia älykkääseen lataukseen. Tällaisissa sopimuksissa voidaan ottaa huomioon myös mahdollisuus kaksisuuntaiseen lataukseen tarjoamalla kuluttajille erityisiä kannustimia purkaa sähköä verkkoon kysyntähuippujen aikaan ja ladata ajoneuvoja, kun hinnat ovat alhaiset.

Tukeakseen hybridisopimusten käyttöönottoa jäsenvaltioiden olisi luotava sääntelyedellytykset, joiden avulla toimittajat voivat kokeilla innovatiivisia hybriditarjouksia ja jotka takaavat samalla avoimuuden, vertailtavuuden ja kuluttajansuojan. On ratkaisevan tärkeää tehdä tällaiset tuotteet näkyviksi hintavertailuvälineiden avulla, jotta kuluttajat voivat tehdä tietoon perustuvia valintoja ja jotta vältetään epäselvyyttä.

Esimerkkejä jäsenvaltioista⁵⁴

Suomessa on tarjolla hybridisopimus⁵⁵, joka yhdistää kiinteän ja joustavan hinnoittelun. Kuluttajat maksavat kuluttamastaan sähköstä kiinteän hinnan, mutta he voivat pienentää laskujaan siirtämällä sähkökäyttöään halvemmillle tunneille (esimerkiksi klo 1.00–6.00). He voivat hyötyä ajoittamalla energiaintensiiviset toiminnot, kuten sähköautojen lataamisen tai veden lämmityksen, tietyille ajanjaksoille mutta välttävät samalla dynaamisen hinnoittelun sopimukseen sisältyvän suurten hintapiikkien riskin.

⁵³ ACERin ja CEER:n julkaisema energian vähittäismarkkinoiden seurantaraportti 2024.

⁵⁴ Tässä asiakirjassa esitettyjen esimerkkien tarkoituksena on vain havainnollistaa käsiteltyjä sopimustyyppisiä. Kyseessä ei ole tyhjentävä luettelo kaikista EU:ssa saatavilla olevista tuotteista.

⁵⁵ Väre Oy:n tarjoama Väkky-sopimus.

Suomessa on tarjolla myös kiinteähintainen sopimus, jossa kiinteä ja joustava hinnoittelu on yhdistetty kuukausittaisen kulutusvaikutuksen avulla⁵⁶. Kuluttajilla on käytössään sovellus, jonka tarjoamien tietojen perusteella he voivat mukauttaa sähkökäyttöään hyödyntääkseen halvempia päiviä ja tunteja ja siten pienentää lopullisia sähkökustannuksiaan.

Belgiassa on tarjolla sopimus, jossa vuorokausi on jaettu kolmeen ”aikavyöhykkeeseen” ja niistä kullakin tarjotaan tiettyä kiinteää hintaa.⁵⁷ Huippukuormitusajan ulkopuolisilla aikavyöhykkeillä hinta on alhainen tai erittäin alhainen. Asiakkaat saavat tiedon eri aikavyöhykkeistä sovelluksen kautta ja voivat siten optimoida kulutuksensa. Sähköautojen omistajilla on mahdollisuus käyttää älykästä lataustoimintoa.

Ranskassa on tarjolla sähköajoneuvojen omistajille räätälöity sopimus, jossa latausasemaan sovelletaan erityistä sähkötariffia.⁵⁸ Asiakkaiden käytettävissä on sovellus, jonka kautta he voivat käyttää seurantalpalveluja ja älykkäitä latauspalveluja. Asiakkaat voivat ladata ajoneuvonsa edullisina ajanjaksoina, ja älykkään lataustoiminnon avulla he voivat optimoida lataamisen ja kustannussäästöt.

Kriittisiin kulutushuippuihin perustuva hinnoittelu: Sähköasetuksen 7 a artiklassa säädetään erityisestä huipuntasauustuotteesta, joka on tarkoitettu käytettäväksi vain sähkön hintakriisien⁵⁹ aikana. Tämä tilapäinen ja ajallisesti rajoitettu säännelty huipuntasausmekanismi voi olla käytössä rinnakkain markkinapohjaisten kriittisiin kulutushuippuihin perustuvien tuotteiden kanssa, joita on jo tarjolla joissakin jäsenvaltioissa. Kriittisiin kulutushuippuihin perustuvien tuotteiden avulla toimittajat kannustavat kuluttajia vähentämään kysyntää kalliina ajanjaksoina osana normaalia vähittäismyyntitoimintaa. Tällaiset kaupalliset kriittisiin kulutushuippuihin perustuvat tuotteet ovat kehittyneet vähittäismarkkinoiden tavanomaisen innovoinnin tuloksena, ja ne ovat osa kuluttajille tarjottavaa tuotevalikoimaa.

Valinnanvaran lisääminen mahdollistamalla useat toimitussopimukset: Direktiivin (EU) 2019/944 muutetulla 4 artiklalla vahvistetaan kuluttajien oikeuksia varmistamalla, että kaikilla loppuasiakkailla on paitsi vapaus valita sähköntoimittajansa myös vapaus tehdä samanaikaisesti useampi kuin yksi sähköntoimitussopimus ja että tätä tarkoitusta varten asiakkailta on oikeus saada käyttöönsä useampi kuin yksi mittaus- ja laskutuspiste, jotka kattaa yksi heidän tiloihinsa tuleva liitännäspiste. Tämä on mahdollista älykkäiden mittausjärjestelmien tai käyttäjäkohtaisen mittauksen avulla.⁶⁰

Tällä uudella säännöksellä on merkittäviä vaikutuksia vähittäissopimusten joustavuuden edistämisen kannalta, sillä se antaa kuluttajille mahdollisuuden jakaa sähkönkysyntänsä eri sopimukseen heidän kulutuksensa aiheuttaman kuormituksen luonteen mukaan. Tällä tavoin kuluttajat voivat kattaa sähköntarpeensa käyttämällä eri laitteiden osalta eri sopimuksia esimerkiksi seuraavalla tavalla:

⁵⁶ Oomi Oy:n tarjoama Oomi Flex -sopimus. Yritys on arvioinut, että 90 prosenttia tämän joustavan sopimuksen tehneistä asiakkaista maksaa käyttämästään sähköstä vähemmän kuin täysin kiinteähintaisen sopimuksen valinneet ajoittamalla sähkökäyttöään tietyille ajanjaksoille. Asiakkaiden hinta voi olla kiinteää hintaa korkeampi, jos he eivät ajoita kulutustaan oikein. Sovellus on tässä sopimuksessa keskeisessä roolissa, sillä sen kautta asiakkaat saavat tiedon kustannustehokkaimmista kulutusjaksoista.

⁵⁷ ENGIE-sähköyhtiön tarjoama Empower Flexi-time -sopimus soveltuu enemmän sähköä kuluttaville asiakkaille, jotka pystyvät siirtämään merkittävän osan kulutuksestaan (esimerkiksi sähköajoneuvon tai älykkäiden akkujen latauksen tai energiaintensiivisten ohjelmoitavien laitteiden käyttö) tietyille ajanjaksoille.

⁵⁸ ENGIE:n tarjoama Ma Recharge Intelligente -sopimus.

⁵⁹ Direktiivin (EU) 2019/944 66 a artiklan mukaisesti ilmoitetut hintakriisit.

⁶⁰ Kuten direktiivin (EU) 2024/1711 johdanto-osan 19 kappaleessa todetaan, kehittyvä mittaus- ja alamittaustekniikka yhdistettynä tieto- ja viestintäteknikkaan mahdollistavat teknisesti useiden toimittajien käyttämisen yhdessä tilassa.

- Sähköajoneuvot: Asiakkaat voivat valita sähköajoneuvojen lataamista varten dynaamisen hinnoittelun sopimuksen tai käyttöajankohtaan perustuvan sopimuksen, jonka avulla he voivat optimoida kustannukset ajoittamalla latauksen halvemmille tunneille.
- Lämpöpumput: Lämmityksen aiheuttama kuormitus voitaisiin kattaa käyttöajankohtaan perustuvalla sopimuksella tai, jos lämpöpumpun tekniset ominaisuudet sallivat, dynaamisen hinnoittelun sopimuksella tai hybridisopimuksella.
- Kotitalouden peruskuorma: Loppuosa kotitalouden sähkönkulutuksesta voidaan kattaa tavanomaisella kiinteähintaisella sopimuksella, joka mahdollistaa ennustettavuuden päivittäisen kulutuksen osalta.

Kun asiakas tekee eri sopimuksen eri käyttökohteita varten, hänen ei tarvitse valita ainoana vaihtoehtonaan ”kaikki tai ei mitään”, toisin kuin silloin, jos hän tekee dynaamisen hinnoittelun sopimuksen ja kattaa sillä kotitalouden koko kulutuksen. Sen sijaan kotitaloudet voivat yhdistää vakauden ja joustavuuden suojaamalla osan kysynnästään hintariskeiltä ja noudattamalla joustavan kuorman osalta asianmukaisia hintasignaaleja.

Vuorovaikutus verkkotariffien kanssa: Verkkomaksut muodostavat merkittävän osan sähkölaskusta⁶¹, ja niiden osuus todennäköisesti kasvaa edelleen, sillä verkkoinvestointien odotetaan lisääntyvän tulevina vuosina⁶². Kustannuksia vastaavat verkkotariffit voivat tarjota kannustimen siirtää kysyntää pois huippukuormituksen ajoilta, niiden avulla voidaan pienentää järjestelmän kokonaiskustannuksia, ja ne voivat täydentää joustavia vähittäissopimuksia.⁶³ Vaikutuksen maksimoimiseksi tariffien rakenteen olisi vastattava järjestelmän kustannuksia ja kannustettava siirtämään kuormitusta pois huippukuormituksen ajoilta, samalla kun tariffien olisi oltava oikeudenmukaisia ja kohtuullisia kaikille käyttäjille, myös niille, joilla on rajalliset mahdollisuudet osallistua kulutusjoustoon. Verkon kuormituksen vähentyessä myös järjestelmän kustannusten pitäisi olla alhaisemmat.

Komission vuonna 2025 julkaisemien jakeluverkkotariffien suunnittelua koskevien suuntaviivojen⁶⁴ mukaisesti kustannuksia vastaavilla verkkomaksuilla voidaan yhdenmukaistaa kannustimia ja tarjota lisäpalkkioita kysynnän mukauttamisesta, kun tarjolla on dynaamisen hinnoittelun sopimuksia tai hybridisopimuksia. Sen vuoksi jäsenvaltioita ja sääntelyviranomaisia kannustetaan varmistamaan, että verkkotariffit vastaavat kustannuksia ja tarjoavat joustosignaaleja, jotka ovat yhdenmukaisia joustavien vähittäissopimusten kanssa. Tämä edellyttää tiivistä koordinoitua sääntelyviranomaisten, verkonhaltijoiden ja asiaankuuluvien sidosryhmien välillä.

Kannustaakseen kehittämään ja edistääkseen kulutusjoustoa jäsenvaltioiden olisi yhteistyössä sääntelyviranomaisten ja sähköntoimittajien kanssa keskityttävä erityisesti seuraaviin näkökohtiin:

⁶¹ ACERin ja CEER:n julkaiseman energian vähittäismarkkinoiden vuoden 2024 seurantaraportin mukaan sähkönsiirtokustannusten osuus keskimääräisestä sähkölaskusta EU:ssa on 24 prosenttia. Aiemmin verkkokustannukset muodostivat suuremman osan sähkölaskusta, mutta viimeaikaisen sähkön hinnannousun myötä pääosa kuluttajien maksamista energian kokonaiskustannuksista on koostunut energian hinnasta.

⁶² Suuntaviivat tulevaisuuden vaatimukset huomioon ottavista verkkomaksuista energijärjestelmän kustannusten vähentämiseksi (COM(2025) 4010 final).

⁶³ Joustavat jakeluverkkotariffit voivat tarjota lisäkeinoja kannustaa joustavaa kulutukseen. Useissa jäsenvaltioissa sovelletaan jo nyt vapaaehtoisia tai pakollisia yö-/päivähinnoittelun tai muunlaisia käyttöajankohtaan perustuvia verkkotariffeja (ACER, ”Unlocking flexibility: No-regret actions to remove barriers to demand response”, 2025). Verkkotariffit voidaan veloitaa joko suoraan verkkopalvelusopimuksen kautta tai välillisesti energiantoimittajien sopimuksen kautta.

⁶⁴ C EUVL C, C/2026/126, 9.1.2026, ELI: http://data.europa.eu/eli/reg_impl/2026/126/oj.

- **Vähittäistuotteiden monipuolistaminen** tukemalla sellaisten dynaamisten, käyttöajankohtaan perustuvien ja hybridituotteiden käyttöönottoa, joissa markkinoille altistumista on rajoitettu mutta joissa on säilytetty hintasignaalit, jotta kuluttajat voivat valita itselleen sopivan joustavan sopimuksen riskinottohalukkuutensa ja -kykynsä mukaan.
- **Innovointiin kannustaminen** rohkaisemalla toteuttamaan pilottihankkeita ja edistämällä sääntelyn testiympäristöjä uusien tuotteiden, kuten hybridisopimusten, kehittämiseksi markkinoille. Tätä olisi täydennettävä oikeudenmukaisilla, ajallisesti rajoitetuilla ja asianmukaisilla kannustimilla, joiden suunnittelussa on otettu huomioon sosiaaliset näkökohdat, joustavien tarjousten ja mahdollistavien laitteiden (esimerkiksi sähköajoneuvojen ja lämpöpumppujen integrointi, älykäs ohjaus) käyttöönoton tukemiseksi. Nämä kannustimet olisi suunniteltava huolellisesti, jotta vältetään taantuva kehitys ja varmistetaan, että kannustimet ovat myös heikossa asemassa olevien ja energiaköyhien kotitalouksien ulottuvissa.
- **Sen varmistaminen, että joustavuus säilyy vapaaehtoisena** ja avoimena ja että se räätelöidään kuluttajien erilaisiin tarpeisiin, samalla kun suojellaan energiaköyhiä ja heikossa asemassa olevia asiakkaita. Jäsenvaltioiden olisi varmistettava, että vähittäistarjouksissa palkitaan joustavuudesta samalla kun suojellaan niitä kuluttajia, joilla on rajalliset mahdollisuudet osallistua kulutusjousto. Jäsenvaltioiden olisi myös varmistettava, että kuluttajia suojellaan tehokkaasti sopimattomilta markkinointikäytännöiltä, kuten aggressiiviselta puhelinmarkkinoinnilta ja harhaanjohtavilta tiedoilta, jotka voivat johtaa siihen, että kuluttajat tekevät dynaamisen hinnoittelun sopimuksia, jotka eivät vastaa heidän tarpeitaan.
- **Tarkoituksenmukaisen älykkään mittauksen saatavuuden ja tietojen optimaalisen saatavuuden varmistaminen** nopeuttamalla älymittareiden käyttöönottoa ja panemalla tietojen saatavuutta koskevat yhteentoimivuusvaatimukset (täytäntöönpanoasetus (EU) 2023/1162) kaikilta osin täytäntöön, jotta mahdollistetaan tietojen oikea-aikainen ja turvallinen saatavuus kuluttajille ja palveluntarjoajille. Lisäksi olisi varmistettava vähimmäisvaatimusten täytyminen älymittarien kattavuuden, lähes reaaliaikaisten tietojen saatavuuden ja automaattisten kytkinten osalta sähködirektiivin 20 artiklassa säädettyjen toimintojen mukaisesti, jotta kuluttajat ja kolmansien osapuolten välineet voivat reagoida hintavaihteluihin tehokkaasti.
- **Kuluttajien tietoisuuden lisääminen** antamalla selkeää tietoa kunkin sopimustyyppin eduista, haittapuolista ja soveltuvuudesta. Tätä varten kuluttajille voitaisiin suunnata erilaisten viestintäalustojen ja -välineiden kautta selkeitä ja yksinkertaisia tiedotuskampanjoita, joiden avulla jaettaisiin tietoa hinnanmuodostuksesta, tyyppillisistä vaikutuksista erilaisten kuluttajien laskuihin, riskiskenaarioista ja kanavista, joiden kautta kuluttajat voivat valittaa.
- **Sähkötoimittajien velvoittaminen esittämään havainnollistavia laskuvertailuja**, joista käy ilmi, kuinka paljon kuluttaja olisi aiempien kulutustietojen perusteella maksanut, jos hän olisi valinnut dynaamiseen hinnoitteluun perustuvan, kiinteähintaisen tai käyttöajankohtaan perustuvan tarjouksen. Toimittajat voisivat käyttää myös riippumattomia riskiprofilointimenetelmiä asiakkaalle aiheutuvan riskin arvioimiseksi ennen sopimuksen tekemistä tämän kanssa. Toimittajat olisi velvoitettava julkistamaan riskien jakautumista ja palkitsemisperiaatteita koskevat tiedot kansallisen sääntelyviranomaisen vahvistamassa vakio muodossa. Lisäksi toimittajat voisivat sopimuksen voimassaoloaikana tarjota yksilöllistä tietoa ja neuvontaa auttaakseen kuluttajia mukauttamaan kulutustottumuksiaan

- **Verkossa tarjottavien vertailuvälineiden osalta olisi edellytettävä, että ne näyttävät** erilaisten dynaamisesti hinnoiteltujen tuotteiden tarjoamien **hintojen lisäksi myös riskit sekä summan, jonka kuluttaja voi säästää** verrattuna kiinteähintaisiin tai muihin käyttöajankohtaan perustuviin tuotteisiin. Tällaisten välineiden olisi oltava puolueettomia ja luotettavuuden varmistamiseksi viranomaisten valvonnassa, ja niiden olisi oltava sellaisia, että myös heikommalla digitaalisilla taidoilla omaavat kuluttajat kykenevät käyttämään niitä.
- **Sellaisten automaatioteknologioiden** (esimerkiksi kodinhallintajärjestelmät ja älykkäät termostaatit, sähköajoneuvojen älykkäät laturit ja älylaitteet) **käytön edistäminen**, jotka auttavat kuluttajia hyödyntämään dynaamisen hinnoittelun etuja ilman jatkuvia manuaalisia toimia. Jäsenvaltioita kehoitetaan käyttämään mahdollisten älylaitteita koskevien kansallisten aloitteiden pohjana energiaälykkäitä ja yhteentoimivia laitteita koskevia EU:n käytäntösääntöjä, jotta edistetään sellaisten laitteiden käyttöönottoa, joilla on yhteentoimivuus- ja avoimia jousto-ominaisuuksia, sen sijaan, että laadittaisiin kansallisia lähestymistapoja, jotka saattaisivat aiheuttaa hajanaisuutta esimerkiksi lämmitys-, ilmanvaihto- tai ilmastointilaitteiden tai kodinkoneiden sisämarkkinoilla.⁶⁵
- **Digitaalisen osallisuuden ja tasapuolisen saatavuuden parantaminen** varmistamalla, että kuluttajia, joilla on heikommalla digitaalisilla taidoilla tai yhteydet, ei jätetä jälkeen. Tätä varten voitaisiin esimerkiksi tarjota muualla kuin verkossa toimivia yhteyspisteitä, neuvontapuhelimia, paperisia vertailuvälineitä ja kohdennettua tukea kuluttajajärjestöjen kautta. Tällaiset toimet ovat äärimmäisen tärkeitä sen varmistamiseksi, että kaikki kotitaloudet voivat hyödyntää joustavia tarjouksia eivätkä digitaaliset esteet estä niiden käyttöä.
- **Sen varmistaminen, että kansalliset kuluttajajärjestöt ja energia-alan sääntelyviranomaiset laativat yksinkertaisia oppaita**, joissa selitetään, mille kuluttajaprofiileille dynaamisen hinnoittelun sopimukset, käyttöajankohtaan perustuvat sopimukset tai hybridisopimukset soveltuvat parhaiten. Tällaisissa oppaissa olisi myös kerrottava heikossa asemassa olevien ja energiaköyhien kuluttajien saatavilla olevista kohdennetuista suojakeinoista, jollaisia ovat esimerkiksi joustaviin sopimuksiin sisältyvät vapaaehtoiset laskujen vakautusominaisuudet. Tällaiset mekanismit lieventävät lyhyen aikavälin vaihtelujen tai tilapäisten äärimmäisten hintapiikkien vaikutuksia kotitalouksia mutta säilyttävät samalla kannustimen siirtää kysyntää. Ne voidaan suunnitella vapaaehtoisiksi lisätuotteiksi, heikossa asemassa oleville ryhmille kohdennetuiksi toimenpiteiksi tai kriisiaikoina käyttöön otettaviksi tilapäisiksi välineiksi.
- **Edistymisen seuranta ja raportointi.** Jäsenvaltioiden ja/tai sääntelyviranomaisten olisi seurattava dynaamisen hinnoittelun sopimusten käyttöönottoa ja niiden vaikutusta kuluttajien sähkökustannuksiin ja raportoitava havainnoistaan, jotta markkinoilla voidaan tehdä näyttöön perustuvia mukautuksia (sähködirektiivin 11 ja 59 artikla). Seurannassa olisi kerättävä tietoa vaikutusten tasapuolisuudesta ja jakautumisesta, kuluttajien tekemistä valituksista ja suojelutoimenpiteiden vaikuttavuudesta, jotta näiden tietojen pohjalta voidaan tehdä jatkuvasti näyttöön perustuvia mukautuksia. Tässä yhteydessä suositellaan seuraamaan myös muiden joustavien

⁶⁵ Komissio varmistaa, että mallit, joiden allekirjoittaneet valmistajat ovat ilmoittaneet olevan käytäntösääntöjen mukaisia, ovat löydettävissä energiamerkitöjen eurooppalaisesta tuoterekisteristä eli EPREL-tuotetietokannasta (URL-osoite: https://energy-efficient-products.ec.europa.eu/eprel_en).

vähittäissopimusten kehitystä ja tarkastelemaan vastaavia näkökohtia myös niiden osalta.

PÄATELMÄT

Sähkődirektiivin 5 artiklassa vahvistetaan jäsenneily mutta joustava sääntelykehys sähkön vähittäismarkkinoilla toteutettavia hinnoitteluun sovellettavia julkisia toimia varten. Näillä toimilla jäsenvaltiot voivat vastata erityisiin haasteisiin edellyttäen, että toimien tavoitteet ovat yleisen taloudellisen edun ja sähkődirektiivin periaatteiden mukaisia. Tämä mukautettavuus mahdollistaa kohdennettujen poliittisten toimien toteuttamisen säilyttäen samalla energian sisämarkkinoiden yhtenäisyyden. Sähkődirektiivin 5 artiklassa säädetyt edellytykset ohjaavat myös sähkömarkkinadirektiivin 66 a artiklan mukaisten kriisitoimien täytäntöönpanoa ja varmistavat sääntelyn johdonmukaisuuden kriisitilanteissa. Rajoittamalla toimet näihin erityistapauksiin sähkődirektiivi vahvistaa markkinoiden keskeistä toimittajalähtöisen hinnoittelun periaatetta ja varmistaa, että toimia toteutetaan mahdollisimman harvoin ja että ne ovat ajallisesti rajoitettuja. Julkisia toimia olisi täydennettävä rakenteellisilla toimenpiteillä tehokkaan kilpailun kehittämiseksi tai energiaköyhyyteen puuttumiseksi.

Sähkődirektiivin 5 artikla tarjoaa häiriönsietokykyisen ja mukautuvan kehyksen, joka mahdollistaa välittömiin haavoittuvuuksiin puuttumisen vaarantamatta EU:n yhtenäisten ja dynaamisten energiamarkkinoiden pitkän aikavälin kehitystä. Komission tässä kertomuksessa esille nostamien käytäntöjen tarkoituksena on auttaa jäsenvaltioita parantamaan 5 artiklan täytäntöönpanoa. Komissio ei tässä vaiheessa ehdota 5 artiklaan liittyvien uusien lainsäädäntöehdotuksen esittämistä. Se aikoo kuitenkin jatkaa 5 artiklan täytäntöönpanon seuranta ja tukea joustavuuden lisäämistä vähittäismarkkinoilla.

Viimeaikaisen kehityksen seuranta vahvistaa, että vähittäistason joustavuus nähdään yhä tärkeämpänä tekijänä kuluttajakeskeisen, kohtuuhintaisen ja häiriönsietokykyisen energiajärjestelmän saavuttamisen kannalta. Dynaamisen hinnoittelun sopimuksia, käyttöajankohtaan perustuvia sopimuksia ja hybridisopimuksia on nykyään saatavilla yhä useammassa jäsenvaltiossa, ja älykkäiden mittausjärjestelmien asteittainen käyttöönotto ja selkeämmät tietojen saatavuutta koskevat säännöt tukevat niiden käyttöä. Kun nämä edellytykset ovat olemassa, kuluttajien on helpompi osallistua aktiivisesti markkinoille, mukauttaa kulutustaan, pienentää laskujaan ja edistää koko järjestelmän tehokkuutta.

Analyysi osoittaa kuitenkin myös lisätoimien tarpeen. Joustavien sähkön vähittäistoimitussopimusten käyttöönottoa voidaan nopeuttaa panemalla sähkődirektiivi ja sähköasetus onnistuneesti täytäntöön ja kehittämällä asianmukaisia kehyksiä, jotka helpottavat joustavien tuotteiden tarjoamista markkinoilla. Näin ollen jäsenvaltioilla ja sääntelyviranomaisilla on tärkeä rooli keskeisten sidosryhmien kannustamisessa joustavien vähittäissopimusten käyttöönottoon sekä käyttöönoton esteiden tunnistamisessa ja poistamisessa.

Joustavuutta ei pidä edistää pakolla, vaan sen on jatkossakin oltava vapaaehtoista ja se on toteutettava avoimesti ja räätälöitävä kuluttajien erilaisiin tarpeisiin siten, että suojataan haavoittuvassa asemassa olevia ja energiaköyhiä asiakkaita. Joustavista vähittäismyyntitarjouksista on eniten hyötyä silloin, kun asiakas kykenee aidosti joustamaan, kun taas kuluttajia, joilla on rajallisemmat mahdollisuudet osallistua markkinoille, on suojeltava asianmukaisesti.

Jäsenvaltioita kehoitetaan panemaan täytäntöön tässä kertomuksessa esitetyt hyvät käytännöt joustavien vähittäismarkkinasopimusten edistämiseksi kansallisin menetelmin. Jotta

dynaaminen sähkön hinnoittelu toimisi tehokkaasti, kuluttajat tarvitsevat selkeää ja avointa tietoa hinnoista ja sähkönkulutuksesta voidakseen tehdä tietoon perustuvia valintoja. Kuulemisessa saatu palaute⁶⁶ vahvistaa, että avoimuus ja vertailtavuus ovat olennaisen tärkeitä luottamuksen rakentamisessa ja että älykkäiden mittausjärjestelmien puuttuminen ja ongelmat tietojen saatavuudessa muodostavat edelleen merkittävimmät esteet. Ilman näitä tekijöitä tuloksena voi olla odottamattoman suuria sähkölaskuja, jotka voivat heikentää luottamusta ja hidastaa siirtymistä kohti kysyntäpuolen suurempaa joustavuutta.

Samanaikaisesti on tärkeää tukea muiden joustavien sopimusten (kuten käyttöajankohtaan perustuvien ja hybridituotteiden) käyttöönottoa, jotta sopimusvalikoima täyttää laajemman asiakaskunnan tarpeet. Julkiseen kuulemiseen saadun palautteen mukaan hybridimallit saavat laajaa kannatusta tasapainoisena ratkaisuna hintasignaalien ja kuluttajansuojan välillä. Sen vuoksi käytössä olisi oltava suojakeinoja sen varmistamiseksi, että kaikki sopimukset ovat jatkossakin vapaaehtoisia, avoimia ja ymmärrettäviä, ja erityistä huomiota olisi kiinnitettävä kuluttajiin, jotka eivät välttämättä kykene arvioimaan täysin tällaisten tuotteiden riskejä ja mahdollisuuksia. Myös sidosryhmät korostivat tarvetta oikeasuhteisille suojakeinoille erityisesti heikossa asemassa olevien kuluttajien suojelemiseksi ja varoittivat toteuttamasta yleisluonteisia toimenpiteitä, jotka voisivat heikentää tehokkaita hintasignaaleja.

⁶⁶ Ks. Euroopan komission järjestämään julkiseen kuulemiseen ”Kansalaisten energiapaketti – kuluttajien suojelu ja vaikutusmahdollisuuksien lisääminen oikeudenmukaisessa siirtymässä” (avoin kuuleminen, aloite nro 14737) saatu palaute (Kerro mielipiteesi -alusta, sivustolla käyty 25. syyskuuta 2025, URL-osoite: <https://ec.europa.eu/info/law/better-regulation/have-your-say/initiatives/14737-Kansalaisten-energiapaketti-kuluttajien-suojelu-ja-vaikutusmahdollisuuksien-lisaaminen-oikeudenmukaisessa-siirtymassa-fi>).